

המחצפה

עתו שבועי

כבר עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור ככל ערב שבת

מחיר החתימה על המצפה עם ההוספה הספרותית החדשית:

באוסטריא-אונגריא:	
לשנה	7 כתרין
לחצי שנה	3.50
לרבע	1.75

באשכנז:	
לשנה	8 כתרין
ביתר הארצות:	
לשנה 9 כתרין	— 9.50 פראנק.

על "המצפה" בלי ההוספה הספרותית אין לחתום. אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעות או הזכרות לפטורים לפי נדל השטה.
ברכת מז"ט חצי הכתר. בראש הליון שני כתרין.
גליון בודד 12 הלר.
מכתבים בלתי הפשיים לא יתקבלו. כ"י, שלא נרפס, לא יושב לבעליו. המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כי אם גם שם מקומו הקודם.

הארסה לבית המערכת ולארמיניסטרציה:
"Hamicpe"
ul. Św. Sebastyana 32, Kraków.

Kraków, 31 Sierpnia 1906.

גליון לה

הראשון "א אלול תרס"ו.

צעקה ישנה.

כי החנוך היהודי גרוע הוא מאד וצריך תקון כפי החלו להודות גם המהויקים בנושנות הקיצוניים, אבל לא רק החנוך הצבורי בחדרים דורש שנוי, כי אם עוד יותר החנוך במשפחה בבית. לפנים הצטין עמנו כהיוו הצנעונים והמוסרים, היו המשפחה של העם היהודי היו למופת לעמי הארץ בטוהרתם וכלם התקנאו בנו. מעולם לא נראה אצלנו פרץ בהיו האישות, כמו בעמים אחרים. בנות ישראל שקרו בימי החול על עבודתן, להספיק צרכי הבית ובשבתות ומועדים קראו כספרי מוסר ורת. הצנע לבת" הן הסימכול הראשי של עמנו. אין מצוה, שנשמרה אצלנו כתקונה, כמצוה "קדושים תהיו".

והיום כמעט אבדה קדושת המשפחה. בנות ישראל מהיום גרועות הן כדרכי חויהן הפריצים מבנות הארץ. הגנו לחרפה ולשנינה בין שכנינו. שחיתות המדות עוברת כל גבול, לדבת היינו בפי כל. והאשם בזה הוא החנוך הרע, קיצוניותנו היא השחיתתנו. בכל דבר נניע עד הקצה האחרון. תחת אשר לפנים היינו קיצוניים בצניעות עד כי עברה כל גבול אנושי, ותרנו היום על כל הצניעות בנוגע לנערות. בנות ישראל עוברות על חקי המוסר והצניעות לעינו אבותיהם והמה לא ימחו בתן. כי על נערה להיות מודרנית ומתקדמת ולא נאה להתנגד לרוח העת. פריצות הנערות היתה להתר נמור ואין מתנגד עוד, אין מפקח כלל על דרכי בנות ישראל. תמונה נאמנה מחנוך הבנות בבתי

היראים נתן לנו הסופר מר קארנבליס ב"המצפה" שנה א' גליון י"ב בפילוטונו "בני דן". הנערות פטורות מכל חובה דתית והברותית ומשפחתית, אינן זקוקות לשום דבר יהודי ואף לא לדבר בלשון היהודים או להקרא בשם יהודי. הן מתנהגות ככל דבר כבנות העמים, אבל גרועות הנה מהן, כי לבנות העמים יש חובות דתיות כמו לגברים. בכל יום א' ובחגים תלכנה בנות העמים עם אמותיהן לבתי התפלה להתפלל ואצלנו הנשים פטורות מכל המצות * ושום עלמה לא תבקר אף פעם אחת בשנה את בית התפלה. ואף נערה בת ארבעים שנה פטורה מן התפלה ובעת שהאבות מתכנסים אל בתי התפלה ומחרימים את הבחורים הציונים ואת מתקני החנוך היהודי, המצילים אלפי יהודים מן השמדה מטילות בנות המהרימים באווה גן ורומנים משחיתים בידיהן או יושבות הבוקות עם עוגביהן ומתנות ארכים. זהו פקט הי וקים.

על כן נראה לדאבוננו, כי לרוב רק הנערות תמידנה את דתן. ומי האיש? האבות בעצמם, כי יגדלו את בנותיהם ללא תורה ולא מוסר ולא שום ריה יהדות. ומה תעשה הבת ולא תהטא? אוכל לחשוב פה מקרים אין מוסר מהחיים, אשר

(* מה נפתל דרכנו בנרון זה! י"פ התורה הנשים פטורות מכל המצות שהזמן גרמא. אבל חיבות בכל המצות שאין הזמן גרמא. ועתה קבלו הנשים על עצמן כמעט כל המצות שהזמן גרמא. אבל רבות מהן פרקו מעליהן כל המצות (אף מצות ל"ח), שאין הזמן גרמא. וכן נראה נשים קלות שבקלות העוברות על כל עברות המורות, רצות למקרא מגלה ולחיקית שופר ולענינוע הלולב ולתשליך ולכפרות, שאינן יודעות מה טיבם. המערכת.

יפיצו אור על עניני המוסר בקרב בנותינו, אבל חס אני על כבוד המשפחות הידועות לרבים מהקוראים, לכל אישומן לשמצה. הנערות היהודיות הפשויות הן ככל האב תורא והחרד ישמה כמוצא שלל רב אם תמחר בתו לדבר צחות בלשון זרה ובקיאיה היא בכל ספורי העגבים והוא מתפאר לפני השדכן, כי כל האדוונים מרבים תהלת בתו והיא "מדברת עם בל הפריצים". הוי, איך נסבלתם אבות אמללים! זה כמה פעמים דאיתי בעיני, כי אם תרד קצף על בתו "מדוע תדבר אליו יהודית". ואם אחת התפארה לפני — כאשר הללו את בתה הממחרת לדבר צחות בשפת פולן — לאמר: "ראה, זה הוא החנוך אם מודרנית. נכר בה שאיננה יהודית נכוח, כי אם אשה נאורה". אבות! אתם מרחיקים את בנותיכם מעמנו ותשניאו עליהן את היהדות ואחרי כן יסבלו מזה התניבם היהודים אשר תכחרו בהם ותתנו להם נשים נבריות להם וצרות לעמנו. ואם תעזובנה בנותיכם את בתוכם וברחו כסתר, להדבק בן עם נכר, אל תתרעמו עליהן ואף לא על גונבי הנפשות, כי פרצה קוראה לגנב. אתם הרגלתם את הנערות הפתיות לחיים זרים, לשנוא את היהודי ולרומם כל ריק ושובב, אם רק לא יהודי הוא ואיך תכופו אותן פתאום להנשא ליהודים פשוטים שנואי נפשן ובוזיו נפשות עוגביהן. איך תהיה הרמוניה ביניהם, שהיא התנאי העקרי לשיום בית. לעולם לא יהיה שלום בין זוג כזה. מריבות ומרמים יהיו גורלם עד קץ ימי חייהם. האיש יעבד עבודת פרך כל היום להמציא מאין פרנסת ביתו והאשה לא תשים לב: לצרכי הבית ורק לצאת במחזות

חמדה אבותיהם אחרי גום וימולו. היתגדים יראו מפניהם בלבוהם: יהודים וככל זאת לא יהודים... כל אלה מארץ אחרת הטה. שם במרחקים יש עולם ושם יהודים, והדרך עם עצי הצפצפה כשני עברו מכנים ומוציא את עיניו אל התכל ומן התכל...

ברחוב בית המרש המולה; מוכרי ספרים באו בענלות צב ועמהם ספרים שונים, מחזורים וסדרורים וריה ווארשא וברדיטשוב נודף מהם ואפילו ריה רייסן. מוכרי הספרים ררו בכית המדרש מאחרי ארגז ה"שמות" ושם בשלו תה. כשעה התפלה ערכו את ספריהם על דפי השלחנות ויהודים עשופי מליחות וכלי מליחות עומדים סביבותיהם וקוראים בצמאון... והם מתעצבים. נערים מציקים לאמותיהם, לתת להם כסף, לקנות סדרים וספרים, והן נוהנות.

יום כהיר ויפה. הנשים יושבת על ספותיהן לפני בתיהן ואורגות פזמקאות וגוללות חומים, כך, בלי מטרה. מאיזו חצר בא קול ילדים היושבים בחדר ולומדים תורה, אשה אחת נזכרה מה שכתוב בתהנה "בזכות ילדים נקיים שפשטי צואריהם"... קרני השמש העות כרחוב בקצר רוח, באורחים לא קרואים. פתאם נשמע קול שופר. הקול רועד באויר העירה ומתריד קמן וגדול. אשה אחת התקשמה כלולאתה הלבנה ופרחה, הנועד לימי הסחיחות, על ראשה ולפני ביתה

פרחי אלה.

מאת שלום אש.

מי יודע מאין בא ומי הוא. ישיח-החרף הראשון היה, כימים האלה, כשהשמש עידנת זורחת על הרחוב, אבל אינה מחממת אותו, הוא נגלה פתאם, "יהודי-הצמר". ממרחק בא, כמקום, אשר כפי הנראה חרף שם עתה, כי בעררלים עמיקים רגליו החובות, צורות חוטי צמר הוא נושא החת זרועותיו, לעשות פזמקאות של צמר. קטן ורזה הוא וכחום הקיץ הוא עמוף מטפחה של צמר על שכמו, זכר לחרף, יהודי וסור עמו... דומה שהחרף שלחהו העירה, להגיד דבר סתר. בהגלותו פתאם בעירה ירפיק הלב והרהור תשובה מהעורר... צפור החרף הראשונה.

אחריו החלו להגלות בעירה מיני אורחים, אשר לא נראו שם כל השנה. מצנפות מוזרות על ראשיהם, מעיליהם בקועים, רוכלים וכידיהם חכילות ציצית, קמיעות, הברלות, לוחות, אורחים עם "יתומות עורות", יהודים צולעים, עגונוה גלמודות, יהודים הגונים עם זקנים יפים, "נשרפים" וכתכים בידיהם. גרים באו העירה, יהודים הם ופניהם פני גוים, גוים וסדרורים בידיהם. ויספרו על אבותיהם, כי נסיכים או גנרלים היו והמה דבקה נפשם כאמונת ישראל וישליכו כל

פיריטון.

בני הקהר המוקדים נחות בפנינים דמעותי, בכנורות על ערבים נרדמו אנוחות...
ובלילות מלאי-דומיה, תקבנה חוקת-פנים שופכת לחיק הבריאה חלומות לבנים — רוח הרישית עוברת. ותיגע אט בכנורות, וקניה עתיקה מתעוררת. קינת הדורות...
ותפרפר עוובה, כיאכת בצפיר קצוצת-בגפים. וקלא האויר עצבת עד השמים.
וביכים הנלים בדממה, וערבה ראשה משפלת ותעיר אנוחי הנרדמה, ודמעי נוקלת.

א. האריער.

צבא נישרים את הכסף המובל שם, וכן התפוצצו במכות וגלוי אוצרות כלי נשק של המורדים יקרו ככל יום ויום. במשך עשרה ימים נהרגו כרוסיא, מרד קאוקז ופינלנד, מאה ואחד שומרים ופקידי פוליציא, נפצעו ע"ב. אנשים מן העם נרצחו בעשרה ימים כשליש מאות; כזו כתי מנופול שר י"ש ל"ה, שודר הין בע"כ בסך שי"ו אלף רובל, הון הממשלה ק"ס אלף רובל. — הנגראל-הנציב מיוארשא, סקאלין, חרבה מאז נזרקה הבמכה עליו, אף שלא נזק. — בארס ה התקבצו מ"ו אלף איש בחוצות בשאון רב. אנשי צבא ושומרים נסו להפיצם ולא יכלו, אז ירו עליהם. פ"א מהפעלים נפלי חללים ומאתים יחמישים איש נפצעו. בין הנופלים ישנם יהודים רבים.

מרירדה בקובא. יושבי האי הגדול קובא בין איי אמריקה הגילים במרירות ובשפיכות דם חנם, כאשר היה האי ביד ספרד היו שם מלחמות תדירות, עד אשר לא יכלה ממשלת ארצות הברית להביט את שפיכות הדם, שאינה פוסקת ותקרא מלחמה על ספרד והקח מידה את קובה ותעשינה לרפובליקה חפשיה עומדת בפ"ע. אבל האנשים הם רוצחים מרדה ומבטן וכמו שנלחמו המיד בימי ממשלת זרים בן הם נלחמים עתה ע"ר כבוד הנשיאות. איש אחד גו ערא מערער על בחירת הנשיא ויקבץ לו חיל צבא ויחם בחיל הממשלה. המלחמה היתה כבדה, דם רב נשפך והכל על אדות כבוד יחיד. המלגרות האחרונות מודיעות, כי הממשלה הברזיל, כי היא סולחת לכל המורדים, אשר ישובו אל בתיהם בשלום ורבים נלאי להלחם וישובו, אילו תחדל המלחמה.

במוק ממלכה. לי-חזי קיסר קורעא נשבה בידי היפנים המושלים בו והוא אסור בארמונו וחיל יפן סובבים אותו. את כל החרמנים, האשפים ופיהרי החלומות, שהיו עד כה יועצי הקיסר, הרחיקו היפנים את המניסטרוס הורירו מבסאותם ופקידים יפנים מושלים בחצר הקיסר ובכל הארץ. הענשים הקשים האלה הם עקב המרירה, שמרדו יושבי קורינא בקיס- יפן, המושל כס מאז נכבשה הארץ אחרי המלחמה עם רוסיא. קיסר קורעא אינו שולט עוד אף על הונג, פקיד יפני הוקס לאפטרופסו. ככה במלה עוד ממלכה עתיקה אחת באזיא ותתחבך עם מלכות יפן. יתר ממלכות אזיא המודחיות עומדות תחת יד ממשלות אנגליא וצרפה, מלבד יפן וחיא. וממשלת חיא רואה את הנולד. היא מרגישה, שאם לא תחזק מהרה באיהם האמצעים עצמם, שחזקו בהם ממלכות אירפה, אחריתה באחרית יתר ממלכות אזיא. על-כן לקחה לה את יפן למיפת, להנהיג צבא מלמד מלחמה ע"י פקידים יפנים ואירופים, להורות דעת את העם ולהנהיג קונס-

מערכ בצבור. הזקנים לקחו את הרגבים בידיהם וישימי על עיניהם את משקפי הכרזל ויבטו: שיד"מן הכתל המערבי, מבית המקדש, מביהמ"ק השיר הזה, מאז את הבחן הגדול בעבודתו דאה השיר, את ישראל העולים לרגל ומביאים קרבנות לירושלים. היהודי הוציא עפר יבש מקבר רחל. שם היה בדרך אפרת, ככתוב בחומש, במקום שקבר יעקב אבינו את רחל בדרך בית לחם, שם הכבר. מן הקבר הזה לקח את צרור העפר, ויביטו הזקנים על עפר הקבר, אשר כי נגעו ידו יעקב אבינו וקול נגון, התפרפר לצאת מפתחי פיהם, "ואני כבאי מפתן מתי עלי רחל וכו'" "קול ברמה נשמע נהי כבי המורדים רחל מכבה על בניה". והזקנים מגידי התהלים התגעגעו אל ביתם ומפה דמע נפלה על זכובות משקפותיהם.

לפנות ערב, מארץ נכריה נשכ רוח קר ברחיבו. פה ושם נראה בעל-בית זקן, לבוש מעיל חרף וראשו נטוי למטה, הולך אל ביהמ"ד, להתפלל מנחה. בעלי מלאכות הניחו את מרצעייהם ואת מחטיהם ויקחי סדוריהם וילכו לקדוא מזמור תהלים בין מנחה למערבי. "ראש-חדש אלול!" מתוך החגיגות הקטנות נפלו בדי אור מן הפנסים העשנים הקמנים, ויעשו את הרחוב "צנוע". בקצה הרקיע בוער אש אדומה, אש הפתה

ענינים מדינים

המרירה ברוסיא. כל גדולי המלכות המרשעת ירששו, עבדיהם הישורים והצנא יפלו חללים כזכובי מות, אלפי נבלות אדם מתגוללים בחוצות, כל חוק יופר, נזל ושפיכות דמים נעשו כהתר גמור ואין ביד הרשות לכנעם, הכב נהרס, עמל מאות שנים נהפך לאפס, הכל נחם ביאוש, יד איש כדעהו, כל בעל זרוע וגבר, חיי כל אדם תלויים לו מנגד והתקפים המעטים, שכל הברית שלטונם היא רק למלא כיסם ולנחול כבוד ולשביע הענוגים עד חשבון העם הדל, לא יותרו משלהם כלום. כאשר ילחצום אל הכתל יבטיחו נעט או הרבה ובאשר ירוח להם יקשו לבם ואין מאמין עוד בהכחשתם. העם המתמרד רוצה כמעשים ולא בדברים. ראש הממשלה סטולין הולך בדרך שהתורה וויטה, להבטיח תקונים לעתיד, כאשר תשקוט הארץ. אבל הנסיון הורה, שבאשר תשקוט הארץ מעט תשכח הממשלה את הבטחותיה ותלעג לעם. והמורדים לא ישקפו, להשמיד ולאבד את כל תקיף וכוזץ כנמחם. כימים האחרונים העלו ציד רב בחרמס. כשבת שעברה נכנסו ארבעה אנשים אל ארמון ראש המניסטרוס בפטרבורג, שנים מהם היו לבושים בגדי פקירי צבא כבוכעיהם נשאו במכות שבקשו להשליכם בחדר האורחים, להרוג את המנים- מר ואת כל אורחיו, שישבו בביתו. אך בחדר הראשון נפלה כמכה מתוך הכובע והתפוצץ. שומר החדר וארבעה האנשים נקרעו לגזרים. הנציב נאקאנידוע, המניסטר חיואסטוב והנגראל סאמיאטין, שישבו בחדר אחר, נהרגו, שלשים נפש אדם נהו גווששים נפצעו קשה. בן וכת של המניסטר נפצעו קשה, המניסטר עצמו לא נזק. הרבב שעמד בחוץ נהרג וחלק מן הארמון נהרס. כבנדין כפולן נזרקה כמכה אל בית הפוליציא. שר הפוליציא ושני שומרים נהרגו ורבים נפצעו, הבית נהרס. כפטררהוף מקום מגורי הצאר, שהוא מתחכא שם מפני עמו, נהרג הנגראל מין, מצביא הגדוד הגאמן הסעמענובסקי, שדבא את המרירה במיסקאן, בווארשא נהרג השר המצביא ונציב פולן לפי שעה הנגראל וואניאדל-ארסקי, הרוצחים נמלטו. גם גנרלים ונציבים אחרים נסו מורדים להרגם. בקיע לין כפולן נהרגו שר השוטרים בארון פולצוב ושני שומרים כממכה. ובזת מסעות מסה"ב אינה פוסקת, אף שאנשי

ולעירה בא אז גם יהודי מארץ ישראל, לאסוף את מעות א"י מהקופסית התלויות על מזוזות הפתחים, אשר שמה זורקות הנשים פרוטותיהן לפני הרלקה הנרות. כצל בא. איש גבוה ורזה ופניו צנומות, פניו פני יום-כפור ועל מצחו הגבוה והקבוט שפוך רו עמוק, סוד אריכות הגנות, סוד קץ הימין, יהודי מאותם היהודים, שאני מאמינים, כי נמצאים הם באיזה מקום ואיננו יודעים איפו, אשר בראותנו אותם נזכור דבר מה ואמונה נעלמה נושבת בלבותינו ואנו מרגישים, כי יש לנו איזה שייכות למי...

היהודי מארץ ישראל, לבוש בגדי משי לבנים ותלתלים שחורים תלויים מצדעיו, יושב בזוית וסביביו זקנים אחרים, ר' משה דוד, בעל השמות, שקבל עליו לקבץ "השמות" ולקברם, במקום הטוב, רישעיה וואלף, ר' נמע, בעלי בתים ישישים מחברת תהלים, ידידי דוד המלך. זה כסה הבינו להם הברויים כבתיהם ושקי עפר א"י. והזקנים מקשיבים ספורי היהודי מארץ ישראל על אדות האם הזקנה. הם מכישים עליו ומחככים את האבק אשר בקפלי מעילו, אבק א"י הוא, האבק הפורח על פני הקברים הקדושים, מעל קבר רחל אמנו. ובתוכו רו אלם ואהוב ממדחק. מאמנו הזקנה. מחכילתו הוציא רגבי שיד, אשר פרר בידו מהבוהל המערבי. הוא בעצמו היה שם, התפלל שם

ולהתענג בתענוגים ולכזבו כסף על מותרות כל ישעה והפצה.

החיים האלה ישאירו עקבותיהם על הנוך בניהם, האשה תחפון להנך בניה ל"אנשים" כלבה, נאורים, אשר לא ירעו מהו יהודי והאיש יחפון לשלוח בני אל החרד, כמו שהורוהו אבותיו ומריבה תהיה כבית כל הימים. ויש אשר תעשה האשה את בנה לסטורנט שלא ברצון בעלה ולסטורנט הזה אין כל כשרון ללמוד ואחרי עמל שנים רבות ואחרי תוצאות כסף הרבה מאד יראה האב לחרדתו, כי בא דק תורה ויהדות חסרות לבנו. כי אם גם אין כי שמין חכמה ומוסר ונמוס והוא נשאר קדה מכאן ומכאן והנהם יאכלהו ויתקצף ויריב באשתו ושוב קטמות, ושבתות וימים טובים יהפכו לאבל. התמונה הזאת אינה פנטזיה קלוטה מן האוויר, כי אם מעשים ככל יום, שעני רואות בכמה משפחות יהודיות. אלה תוצאות השחתת הכנות. היהדות עוברת היום בקריוס נוראה. מהוות מבהלים לפנינו, הגורמים כליון הרוץ ליהדות. בשעה שאנו עושים פוליציקה בחוץ, להטיב גורלנו בעתיד, הנה בחיינו הפנימיים מהפכה נוראה. והלואי שתהיה לנו שארית פליטה להציל. רק חיי המשפחה הצנועים היו ערכים לנו בעד קיום היהדות. הרבה צרות עברו עלינו, היינו חסרי כל זכות בני אדם, אבל בטוהים היינו, כי אך יעברו ימי הזעם ונשוב נהיה, נשמתנו חיה, רוחנו היה מפריה. והיום ישנ לנו מעט זכויות ואנו דורשים גם זכויות לאומיות. אבל תרבותנו תכלה, נשמתנו תאבד.

התנאי הראשון לקיומנו עתה הוא תקון ההנוך. אבל לא נצא ידי חובתנו בתקון החדדים לבדם וביסוד איזו ב"ס עבריים. כל הנוך העם וכיהוד הבנות צריך תקון. עלינו לתקן את כל עניני החיים הפנימיים, להשיב ליהדות את טהרתה וקדושתה, את כבודה הראשון. כי בזה תלוי קיום היהדות וקיום עמנו כלו. על אופני התקון אשוב לדבר כמאמר הבא.

משה וויעזענפעלד. (**)

(**) הסופר הנכבד ד"ר זיגרייך מתרעם במכתבו אלינו על מר וויעזענפעלד, שבמאמרו הקודם, "להטבת מצב הבינונים בגליון ל"ג התאונן עליו, שלא הגיד לנו באיזה אופן נוכל להטיב את המצב הכללי לא הציע אף הצעה אחת" וכו' וכו' ויש בא לירי מסקנא, כי בראשונה עלינו לבער אחרי הנשך המהרס מצב הבינונים וגוול נפשותם וליסר, חכרות הלואה לעם". והנה הד"ר זיגרייך לא רק דבר תוכחות במאמרו, כי אם גם הציע הצעות קנקרטריות ובחובן גם הצעה מר ווי"פ עיד הנשך וחכרות ההלואה. בדעתנו את מר ווי"פ נוכל להבטיח את הד"ר ד"ר, כי רק נבשול נכשל הסופר בלשונו, ובחפזו לא

באו בעגלות יודותיה וכנות דודיה עם משפחותיהן וצדירותיהן, ל"קבר אבות" באו, להשתטח על קברות אבותיהן ואמותיהן, אשר בכיה"ק הישן.

וביה"ק משהרע על ההר. כל מצבה ומצבה ממינה תחת עזיה וכלן משקיפות העירה. כל רב קבור בחוץ בני דורו, בעלי בתיו סובכים אותו, כחפצים להסתר תחת כנפיו. אפשר למנות פה את הדורות, שעברו על העירה, אבות יושבי העירה. קצת שמות הנפטרים נשמעים עוד עתה בין החיוב. יש שהניחו שמותיהם על עצים ואבנים על רחובות וחצרות, על נשים ואנשים; בית ר' נח, חצר ר' משה יואל, ספסל ר' יהושע מאיר בביהמ"ד, זכרא ר' חיים ליב'ס, יעקל שאיל באשעס, ויש ששמותיהם נשכחו מהדור החי ורק מעטים מקוראי המצבות ידעום. ורוח קדים מקשקש בענפי העצים. פה ושם נחבאו חיים בין המצבות וקול כבי בלחש כקול אוב עולה מבין הרשא הגבוה ולא נודע אם מאת המתים או מאת החיים הוא בא. שם נהגת אסתר חנה הזקנה, המגדה" אשה צעירה ומראה איתה מקום קבר אביה. והחזן הולך אחריהן, להרים קולו כסלול אמ"ר. "אז כהלוך ירמיה על קברי אבות" וצערו ירמיה נשמעות מבין המצביה.

*

מיטוציא, לחזק ידיעת עצמו של העם בחרות ובהתפתחות חפשיה.

על המצפה

עת לעשות.

המו ימי שביהת התלמידים, וימי עבודה ומעשה בבתי-הספר ממשמשים וכאים. באר מים חיים המה בתי-ספר הכללים בכל אומה ולשון, ממנה ישנו הצעירים לרויה והיו לאנשים בריאים ושלמים, אנשי תרבות מקדשי אמונתם, נאמנים לעמם, מוקידי גדוליהם, מכבדי חכמיהם וסופריהם. כי העקרים האלה: "תרבות" "אמונה" "לאומות", הם יסודות ספרי בתי-הספר בכל עם ועם ועליהם נבנו בדותיהם, ספוריהם ומשליהם, ובדרך הפרדגוניה הישרה והמסדרה תחדור השפעתם הרבה ללב הילד ובכל אשר יגדל תגדל ההשפעה עמו ולא תסור ממנו לעולם. — אך לא כן המה לנו בני ישראל! לנו המה באר מים מרים מאררים, ממנה ישנו בנינו ולמרות פתנים יפכו בקרכם, לחבל רוח ונפש. שמהיחנכו בנינו על דרך אמונה זרה; שמה ילמדו בני עמנו דברי ימי עמים שונים, פרשת גדולת שריהם ואדיריהם, להנות תקף ההלת תפארתם; שמה ישנו להם שפות נכריות. ומאמונתם, עמם ושפתם שומעים הם רק לפעמים רחוקות, כטוב לב המורה וחפיץ לבדח את תלמידיו, או הוא מציג לפניהם את היהודי עם קניניו הרחנים כמטרה לחצי מהתלותיו, המעוררים צחוק ושחקו ולענו כל התלמידים ושחקו גם בנינו עמכם. שמה יתרנלו צעירינו מילדותם, לבנות קדשינו, לחלל שבתותינו ומועדינו, לזלזל במנהגינו, אחר שהמורים, — שאין למעלה מהם בעיני הילדים — בכבודם ובעצמם יבינום לדעת, כי הכל הזיות, הבלי שוא ופתיות. ולב הילד הספוגי סופג וכולע את הדעה הזאת, מחו הרך קולש את הבזו ליהודים ולהורתם וישרמו שריוטית עמוקות, אשר לא בנקל תחלופנה. אנחנו רואים תוצאות החנוך הזה ויתחמץ לבנו, רואים א.חננו את הפרץ בחומת היהדות המתארך ומתרחב מיום ליום, נחוש ונרגיש על כל מדרך כף רגל, שקרקע אמונתנו מזדעזע ומתנועע תחתינו מרוח השמייעה המתרבת. זהו פרי בתי-ספר הכלליים, ומה עלינו לעשות? למנוע בנינו מבתי-הספר בכלל אי אפשר, ללמוד הם צריכים, הם מכרחים, כי הוא התנאי העקרי מהנאי החיים להחפצים בחיים. להורות כביתנו הוא מן הנמנע, כי לא רבים המה, שידם משגת לשלם שכר מורה. — ליסוד בתי-ספר פרופנים עברים בכל עיר — תור הזהב הזה עורנו לע"ע ממנו והלאה.

ומה תקנתנו? — בשעה שבנינו שובעים כים ההתבוללות ההולך וסוער אין לנו לבקש עצות מרחוק, כי הרגעים יקרים לנו, כ"א להפיש בתחבלה היותר קרובה אלינו, המבטיחה לנו הצלה פורתא חכף ומיד. והוא ליסוד בתי-ספר עברים על ידי הקהלות, בתי ספר ערוכים ומסודרים, מתקנים לרגל העת ולרגל הילדים ולמנות מורים מומחים, פרדגונים, אשר כחם כפיהם לגרש את הנחש הערום, נחש השמיעה, הממית בתוכו כל רגש אמונה ויהדות, אשר הביא את קרבנו בית-הספר הכללי; מורים חזקי לב ואמיצי רוח, לעמוד בפני צר ואויב, שיגינו על בנינו, לכל יפלו בידי האורבים במסתר וצודים את נפשם לקחה. כי מחדרנו ומבתי ספרינו הנוכחים העומדים בדרשות יחידים לא נושע ועליהם אין לנו להשען. — לא כימים הראשונים הימים האלה. במרם בקרו בני ישראל בתי-ספר כללים ורק בחדר בלו כל ימיהם, בו ראו את כל עולמם ומשם והלאה היה הכל הבל כעניניהם, אז היה החדר מקום מקדשם, המלמד — בהן המשמש בקדש ותורתו אשר הורם, אם הכינו או לא, קדושה ואמתיה היתה בעיניהם, שאין להרהר אחריה. התלמידים למדו כל היום עד היותם לאנשים ואף שהלמוד היה כבי סדרים נשארנו מתורת המלמדים אינו ישרידים ולמוד אחר לא היה לדחות מפניו. — אז הספיקו לנו החדרים די צרכינו הרחנים והיו טובים ומועילים בשעתם. ולא כן כזמן הזה. הנער יבקר בבית"ה הכללי והוא רואה שט החדרים המרוחים מלאים זיו ואורה, יסתכל בכלי הבית היפים והנקיים הערוכים בסדר ומשטר, יביט בפני המורה העומד על הכיסא, המפיקים אמץ לב ומביעים רוח מושל ושמוץ; הוא שומע את הלך, אשר יטיף, יוצא מפיו מפורש, באר היטב, מתובל בספורים מלבכים, במשלים מענינים המושכים את הלב ועושה אותו כאפרכסת, יקשיב ויבין, והוא שבע ענג ונחת רוח. — ובאיזה ולזל, בוז וגעילה מביט הנער הזה אחרי כן על ה"חדר" הצר, והתלמידים כעופות בכלוב יושבים צופים, דוחקים יהודים איש את רעהו, הוא מרגיש את האויר המחנק, יתכונן בפני המרמז או המורה, המביעים יאוש, שפלות הרוח ודכדוך הנפש; הוא שומע את תורתו, וכמו זר נחשבה לו, גשגבת מבינתו, ורחוקה מחוג חייו. המורה מדבר והוא מפטפט, כמלמל אחריו, כאלו כפאו שר, ובלבו ישחק, ירעג לו ומכות אותו זאת תורתו גם יחד. ובדרך הגיונו יצא לו משפט, שרק מבית-ספר הכללי תצא תורה, מורהו אמת ותורתו אמת, והלמוד העברי הבל הוא, אין בו מועיל. הוא מבקש תמיד תואנה להשתחרר מענוי החדר, שהוא עמל בו לריק, לדעתו, הנוכל לקוות, כי למוד באונם כזה יביא איזו תועלת? עובדות באות ומטפחות על פנינו, הנסיון כבר הורנו, כי הנערים האלה יגדלו ללא תורה וללא אמונה. אין עוד כל ספק, כי על דרך החנוך הזה השאול מפקח

לפנינו, לכלוע אותנו וכל אשר לנו. — לעת כזאת עלינו להוציא את בה"ס מקרן זויתה, שהיא נדחקה שם ולהביאה אל לשכת הקהל, להושיבה בתוך שאר שאלות הקהל החשובות, הנוגעות עד שמי רום הפוליטיקה היהודית. על הקהלות לכונן ולשכלל בתי-ספר רפי רוח העת ולפי רוח הילדים, לסדר עניני הלמוד בסדר נכון וקים, שיהיה למורים דרך סלולה ולא יבחר כל אחד דרך לעצמו. מעל המורים בכל בי"ס יעמדו מנהל ומשגיחים ועליהם לפקח על הסדרים ולנסות את התלמידים. תקון גדול יהיה אם יהיו בה"ס קנין הקהל ולא קנין יחידים, בתור קנין יחידים, כמו שהם עתה, לא יצלחו לעולם ויהיו המורים המומחים שבמומחים; באופן כזה תולה המורה כדעת בעה"ב וכמספר תלמידיו מספר אדונו ולכל אדון ואדון יש חלק ודעה בו, כי בזכות כלם הוא חי, לכל אחד ואחד למשול בחלקו ולצוות על המורה, זה ינאך על למוד התורה ורק "עברית" יבקש, וזה יבכר את ה"תורה" על למודים אחרים וכן השלישי והופך את הקערה באופן אחר וכן הלאה. ומה יעשה המורה, איזה דרך יבחר לו ואת מי ידחה מפני מי? הוא מרכין ראשו לפני כל אחד, מהנועע לכל רוח ולא יחזיק מעמד, מתהפך הוא בתחבולתיו, לעשות רצון כלם ויצא לו קרח מכאן וקרח מכאן. אך לא כן הוא בהיות בית הספר קנין צבורי ותמורה בא-כח הקהל ועובד עבודתו לפי הסדר הקבוע, או לא יהיו שים איש לבקש ממנו, שישנה את הסדר ויובל למלאות הפקידו בלב בטוח ואימת בעה"ב לא תבעתו. אם את הדבר הזה נעשה לא ניגע עור לריק יורע הטוב, אשר נרע על לב בנינו, יעשה פרי הכואה ונתקן בזה את הפגומות, שיפגמו בנו בתי הספר הכלליים. ועתה עליכם רכנינו גאונו החובה הקדושה לפלם נתיב לעבודת הקדש הזאת. עליכם לעבור לפנינו לנתיבנו הדרך; כי מי כלעדיכם אחראי בעד התורה והאמונה. חוסו על כבוד היהדות וגשו אל המלאכה. העירו את ראשי הקהל ויחדו תעשו וגם הצליחו. וכברחבתהרצ"ז מפגרהיציא את הרכנים וקהלת רוחשין את הקהלות בהראותם, כי לא רחוק ולא קשה הדבר לעשות ורק כרצון הלוי הדבר, החלו ויגמרו ורואים פרי בעבודתם ואחריהם יחרו החזיקי קהלות אחרות ולא שבו ריקם. רבנים! ראשי הקהל! עמדו בפרץ בעיד מועד! והיה שמכם לכרכה ולתהלה כבראכם תקופה חדשה כבית ישראל, אשר לנצח נצחים לא תשכח.

השקפה ער חיינו.

משל רומי יש, שפעם אחת קשרו האכרים על הקיבה האוכלת ואינה עושה, ויגמרו ביניהם אמור, לבל ישמשו אותה עוד. השנים לא אבו למחוק השפתים

מאחרי הנור האופת... ומזכיר את הבריות לילי החרף הארוכים. הלכ דופק בפתח צפון: אתא ליל. ומחלונות ביהמ"ד הפתוחים קול התורה נשמע: בחורים עוסקים כתורה בלילה. ארול!

בעיר ובמסכותיה נשקעו הכתים כהתום עצים ירוקים, הסובבים את העירה ויעשוה כעציץ גדול. ויש יהודים לנים בנגים, שכרו את הפירות והם שומרים אותם בלילות. פה ושם נגה מוקד עולה מבין העשכים עטויי החשך, והרוח נושא משם את העשן ומפזרו באויר. אשה שוכרת הגן מבשלה שם ארוחת הערב. והאורות בין העשבים האפרים המילו על העירה סודות ערבים וצנועים, בדממה משכו אליהם. פה ושם נראו מבין העצים הולעים מבריקים כשביבי אש, כנשמות אבודות... ועולמו של הקב"ה ככלה חכיבה משילת בודרה בדרך השחור.

הרקיע הכהה השקט קרא קריאת שמע מעל העירה: המפיל חבלי שנה על עיני ותנומה על עפעפי...

מה, פריינד?

זהר נפל, זהר כהה-עצב, רוח נעלם, שנתן ליהודים נשמה של שותפות, "ויהי רחום" של חול היה הפעם אחר, דבורים אחרים. הצבור עמד שמונה עשרה ובניהמ"ד חצי אפל, הנרות לפני העמוד מתחילים להכבות. כי האריכו הפעם, רק שם בפנות נסתרות מרקדות טפות של אור בתוך התום אפל. דממה דקה תולה מעל הראשים והמלית האחת לפני העמוד כהוך המון המעילים השחורים מראהו בחו בתוך צללי מהים. יער של צללים שחורים מתנועע כמו כרוח רזי הנושב בשדה בקמה וכופפה. אין אמר ואין דכרים בתוך המתפללים, רק לפעמים פרץ קול אנחה מתוך לב נשבר ונדכא והצכור של צללים אלמים, כמו מסכים הוא לקול האנחה, מתנועע הנה והלום בסוד נעלם, נשמה אלמית אחת עטופה בסדין שחור שופכת שיחה.

לילה, הצפצפות בדרך העולה לבית העלמין, נאלמו דומיה, הקדימו לנום שנתן. ומשם נושבים רוחות קרות, חשך ברחוב, הכל עטוף בסדין שחור. התריסים סגורים ומסדקיהם יוצאים קוי אור דקים. יהודים יושכים בעבודתם. קול הפטיש על הסדין והר הקול נשמע למרחוק, כדבר נודע עתיק, כקול הצרצר

מהעולם הציוני

אספת ראשי הציונים בקרן. כשנוע הזה נקראו כמלך ע"ג רהיין ראשי הציונים מכל הארצות לאספה הקבועה שבכל שנתים. הפונדמנט התרחבה מאד בענינים האלה: אסישקין מרוסיה מציע לנסד כנק אנררי בא"י לעזרת קוני ארמה ועובדיה. לגרל את יתומי ההגנות מרוסיה בא"י, לארגן את היהודים באמריקה, באוסטריא וברוסיה לפעולות פוליטיות בפנים הארץ. קובן מלנדן מציע על אדות הכסף לעזרת שרודי רוסיה ועל אדות השתתפות ציונים בחלואה הרוסית. ד"ר מרטוק מפאריז מציע ע"ד יחס ציונים להסתדרות כלתו ציוניות וע"ד פעולות בה"ד. שנקבע בקנגרס לפשר בסכסוכים בין ציונים. גרינברג מלנדן מציע לנסד בא"י ועד קבוע לעסוק ישם בענינים ציוניים תחת השגחת הוה"פ ולחבר את האנגלא"ט פלשתינאריאנאס עם הקורנויאל-באנגל באנגק אחד, שיעסק רק בעסקים בא"י ובארצות הסמוכות לה.

תקנים גדולים ביפו. העסקנים הציונים מרוסיה היושבים עתה ביפו ד"ר כהן ודינזוןהף מאספים עשרים אלה פראנק, לכונן ביפו את המוסדות האלה: בית תפחיה ב"ס לילדי הגולים, גן חדש לילדים. ב"ס לערב ללמד שפת ערב, בית למוד מלאכות על יד הת"ת, לתמוך בידי גולים הצריכים לצאת לחו"ל, תרופות לגולים חולים.

מכתבים מערי המדינה

סמבור הישנה. בגליון 34 הואיר הסופר „בן עיר“ להטיף לי מוסרו הטוב, שבמכתבך שבגליון 33 הייתי מגלה שפח ובו"י וכי ע"י דעות יהודי הגלות נהקבל לגנוצי לאזרח נכבד בעירנו. הנני רואה את עצמי מחויב לתאר הענין כמו שהוא, בני כחל ושרק. זה איזה שנים אשר בכל קיץ יבואו הנה מחנות אחדות מהצבא, ללמד ידם לקרב על ההרים הרמים סביב עירנו. לרגלי הצבא בא שפע רב בעירנו, אשר אין בה ענפי כלכלה רבים. משפחות עבריות רבות, אשר עד עתה חסרו להם לחם, חמם, שבע פעמים ביים יורו לה, כי עתה ימצאו פרנסתם בנקל. כל זאת בא לנו בעזרת שר המחוז, הראוי למופת בלבו הטוב ליהודים (לא רק בשעת הבחירות), אשר לא חשך עמל מנפשו להוציא הדבר הזה אל הפועל וכל קרבן לא היה יקר בעיניו, למרות התלונה מצד האנטליגנציא הנוצרית, המתמרמרת, שהיוקר יאמיר לרגלי הצבא. בישיבת המועצה נערכה הצעה, להביע תודה למצביאי הצבא על העבר ולבקשם על העתיד ולאות הודה לכבודם בתאר „אזרח נכבד“. אלה היהודים, אשר עני על ההצעה הזאת „הן“, לא היו „יהודי הגלות“, כי-אם יהודים יהודעים מחסור עמם, העמלים בכל כחם להטיב למפלגות הבינונות וגם להעניות וכמותם רכובי ישראל! — הסופר הג"ל אומר בראש דבריו, שמחולל ההצעה להגן על היהודים נגד יסוד בתי חנות רוטניים לא היה א. ש. כי אם ה' קליין. הן אמנם תכלית מאמרו היה רק להציג העובדא כמו שהוא למופת, מבני להרים על נס פעילת איזה איש, אולם יען ה' בן עיר שדי ביה נרגא הנני שולח הפרטי-כל בחתימת המועצה ל„המצפה“ ויראה שאמת יהגה חכיו. (הערת המערב ת: ראינו את הפרטיכל המקוים בחותם המועצה ואמנם שם כתוב, כי מר איוויק שנייד הציע, להוסיף הנאי בשמר המתנה, שאסור לעסוק בשים מסחר בבית שיבנו על הכבר. אבל כפי הנראה חסר כפרטיכל, שמר קליין הציע בתחלה, לדחות לגמרי את הבקשה, מפני חשש נזק ליהודים. יותר לא נעסוק בסכסוך יחידים זה).

יעקב בעק

קאלוש. מרחמה בבדה מתלקחת בעירנו זה שבועות אחדים בין הציונים ובין החברה הגולדמנית, אשר כל האינטליגנציא הפולנית מהממאטא אריות עד שר המחוז נספחו לחבריה, ובכחות מאחדים הם התאמצים להניא את הרעיון הציוני בעירנו ולמטת בקרבנו רעיון ההתבוללות. היהודים שבחברה הנ"ל מריחים כל העתשה במחנה הציוני ומודיעים ליתוף לאדוניהם, והאדונים רודים על ידיהם ורוצים ללחוץ את הציונות ביד חזקה. כאשר נאם לפני שביעית אחדים מהתבולל-עז-פנים בביה"כ הגדול בטוב ההתבוללות ויאמר בנאמו, שהיהודים אינם עם רק חלק מהעם

אם תהי' תשובת מהנגדו בקי ענות חירופין, העיד בזה על חילשת דבריו, כי אין בפיו נכונה ויבקש לו אמצעי להיות שופך בוז, הלא דברו חכמים להכליה האמת, להיות בנחת נשמעים.

אולם לא באתי בזה להכריע עם מי הצדק, אשר אינו בהכרח וראוי לקבל, כי שני הצדדים לא צדקו בקצת דבריהם (?) עכ"פ הוא ענין גדול, אשר נתן לענות בו ולהקן בו סדרים. ההתוכחות בשני מ"ע מהנגדים לא יביא הדבר לידי תכלית מועיל ויותר יהי לחיזק. לא אוכל עיד להסיר, כי בהיותי בעה"ק ירושלים הובב"א בשנת הרנ"ד וישכתי שם בערך שמונה שבועות ובמספר הימים האלה בקרו אותי יום יום [באכסני' שני הוטעל קאמיניון] כל יקירי ירושלים לבגדול ועד קמן עם רבניה וחכמיה ובבלים גם החכם הרב הבולח חכם באשי הרב הנאון בכור אלישאר וצ"ל וידידי הרב הגאון הישיש ר' שמואל סלאנט נ"י עם בנו הרב החכם הנגיד המופת ר' בינש ע"ה, אשר הוא כמעט בכל יום ויום ביקר אותי. ואז קצתן מאנשים יקרים הרבו להתאונן באזני על העוד והחמם הנעשה נגד רבים בהנהגות איוז ממונים והנהגות החלוקה ואשר ראוי לגדולי חכמי חו"ל הפקח על זה, למען הטיב, ואף כי הממונים אשר היו אז פערו עלי פעולה טובה ומצאו חן בעיני, היותם חכמים ושלומים ויראי השם [וביותר פעל עלי הרב המופלג יו"ש ר"א שפירא], הם המתאוננים ענו לי, כי לא למראה עיני אשפוט, אשר ידעו לכסות על עולתם. אבל כאשר ירעתי נפשי, כי לא אדון אנכי בזה להקן המעווה, שמתו מחסום לפי, מבלי להשמיע מיה קולי כרבים ואחי' נחשב במרגל, ושמעתי לעצה חכם ר' בינש סלאנט, אשר הי' משק בית אביו הגאון שליט"א, אשר המתיק עמי סוד בדבר הזה, שעפ"י רוב בהעול הנעשה מאת הממונים חפים המה מפשע, כי מוכרחים המה עפ"י מצות נשיאי חו"ל (קרי משמשיהם „המערכת“) וטובה בזה השתיקה.

עת לחשה, ועת לדבר. אחר אשר העיר ד' רוח טהרה בלב הרב הנאבד"ק רישא נ"י, אשר הוא הראשון מרבני גליציא המפורסמים לצאת ממחבואו, להשמיע קולו ברבים, להחל לפקח במה שנוגע לעניני הכלל, הנה עצתי אמונה, כי חוב קדוש הוא, להעמיד הדבר על מכונו, לבחור מספר עשרים ושלושה רבנים ממדינות גאליציא ובוקאווינא [דוגמה סנהדרי קטנה], רבנים מפורסמים ובעלי מדע, לקרוא אסיפה ליום מוגבל ואשר בכללם יהי' נקרא גם הנשיא הרב הגדול הגביר הנכבד ירא ושלם מהר"י סופר נ"י והרב הנאר"ק רישא נ"י וישבו כולם באיש אחד חברים מספר ימים למכס עצה כהשכל ודעת, לעשות סדרים נכונים בדבר גביות הכסף ובדבר החלוקה ולקבוע בזה חוקים טובים ומשפטים צדיקים ולהסיר כל מכשול ולהקן כל מעוות ולא תהי' האמת נעדרת. ידעתי אמנם כי רבני גאליציא, גם המפורסמים, נרפים המה נרפים, אין איש מהם שם על לב לבקש לעשות דבר הועיל לטובת הכלל, כי חילול כבוד התורה והרבנים אשר נתחללה מאז ע"י כחות שונות הפעיל עליהם שפלות הדעה וקמצנות, לשבת רק בין תנור ובוריים ולכל תכלית טוב, אשר תוצע לפקח, המה מוני לב ונסוגים אחר ובוה בעצמם הם מחללים בבודם ומשפילים עצמם עד לעפר, אשר עי"ז באמת לא ימצאו הקהלות הגדולות שום חפץ למנית עליהן רב אכ"ה, כי להורות בטיפה חלב שנפלה על הקדירה יספיקו עצמם במיד נערים. אבל לכל יש זמן, כי בא מועד, אשר הרבנים המפורסמים יחלו לאט לאט להתנער מעפר שפלותם ואז ידעו כל הקהלות גם להוקיר כבוד הרבנים ויוכחו לדעת, כי נכון לפניהם להקים להם רועים נאמנים, אשר יצאו לפניהם ואשר יבאו לפניהם. אם תיטב עצתו בעיני הרב הנאבד"ק רישא נ"י או נצטוד הלאה להשתדל במועצת ודעת נכון, שיצא הדבר לידי פעולה והקולות יחדלון.

בז"ל היום יום ב' לסדר לא תוכל להתעלם ו' בחודש אלול תרס"ו.

יעקב שור אבד"ק קוטב והגליל. בעהמח"ס מאיר ע"ח ושו"ת דבריו יעקב וס' עתים לבניה.

מאנו נגמוע, היד ישכבה כחיקה. ויהי כעבור ימים אחדים, ורנה נחלה אמנם הקיבה, אך גם הגוף לא נמרט מכחלה. נשרו השנים, יכשו השפתים, רפו הודים, הכרבים בשל, ואף שער הזקן והראש קרחו; כל הגוף הזדקע המישל הזה מדוה איהנו על כל פסיעה ותנועה. ההגיון הישר מחיב, כי החיים הכלליים של כל עם רמה מקור נאמן ושממנו שופע חיים לכל איש ואיש מחלקי העם. החובה איפוא על כל אחד לפי כחו, לברכה את החיים הכלליים ביחס השוה שהוא בכלל את חיי הפרטים. אילכ אצלנו אין הדבר כן. קלות הדעת היא בעינינו אם ירצה איש פשוט, כלומר שאין לו עוד מריוני כתר, להתערב בענינים כלליים. ממאנים אנו היחד מוכחנו בעד טובת הכלל, והגנו בוטחים באנשי החסר המתענינים בעניני עמנו. ע"כ יקרה לנו כאשר קרה לראברים, שלא רצו לעשות חסד עם הקיבה. כי איש מבני עמנו רואה עתה את מצבו הפרטי, כי ברע הוא, ועיד לא באנו לידי הכרת, כי מן המזון שבקיבה יחזק כח אל כל האברים. על מנהיגינו הרבים, שיש לנו בכל מקצוע, אין לנו להשען במדה זאת שרכנינו ממלאים חובתם עתה בעד קנייני הרוחנים, ממלאים גם מנהיגינו הרבים חובתם במקצוע שרשם. עצלות, וסכלות, נצחון של הכל ואי-סדרים יבואו על סדר היום אצל כל מקצוע. ואנחנו רק הפרה החולבת בידי מנהיגינו המכרזים את יתר כחנו, אשר השאירו לנו אויבינו החצונים. גם בממשלה ישנו לכל מקצוע מנהיג ראשי בפ"ע: מניסטר לחרות, מניסטר למושפטים, מניסטר למסחר, מניסטר לכספים. אבל שמה הכל מסודר היטב, כי אחד ממלא חובתו ברויות ובהשכל, מבלי שיפגע לרעה במקצוע אחר ומנהיג ראשי על גביהם וכאשר יבא לפעמים לידי נגיעה זה בזה ידונו עליה בכבוד-ראש והמה מתוכים ביניהם. ע"כ הכל מסודר היטב. לא כן ביננו; כל מנהיג אינו חפץ כה בהרחבת זכות משרתו, מאשר יחפון לשלול זכות משרה אחרת או לבטלה לגמרי. ארה חפצים להרבות השכלה בינינו והמה חומסים לנו את התנו. ואלה באים לחזק דהנו ורוצים לעשותנו נבערים מכל דעת ורחיקים מן הישוב. לפיכך חלק רב משבילינו מאכותיהם ויבטי עריהם בשאט נפש, בעוד שאצל עמים אחרים לא יבוש הדקטור עם אביו האכזר ולא יקל כבודו. כי ההפרדה מן הדת הגרם התנכרות למשפחה ובליין האומה. ובה אנו נשארים בלי דת וכלי חיים. זה לא בכיר יצאי רבנים אחדים מן מחבואיהם לעבודה ממשית. הרימו גם, הניעו את כל הפעמונים, פה ושם יסרו ישיבות, וכבר רמזתי עליהם ב"המצפה" גליון ב"ב במאמרי „לתקנת הבינונים“. עתה אני חוזר ושואל: הטרם ידעו, כי הדת היא מוסד נכונ על החיים ודוקא דת ישראל מצטיינת בזה, שהיא מכוונת אל החיים ואיננה עצם מתקים בפ"ע, ביון שמת אדם נעשה חפשי כהורה ומצות, אנה ולמי יפנו אלה בני העניים — כי העשירים לא יתנו שמה בניהם — כאשר יעזבו את הישיבות? כבר נשתנו העתים. החותן אינו יכול להיות עיד חוסן ישועות, כמקדם. הבנות אינן נשאות עוד ע"פ חפץ אבותיהם „לאברכי משי“, הנה בוחרות עתה לפי טעמן. יאמרו נא לנו הרבנים, אם המה יבחרו מהוך הישיבות האלו התן לבנותיהם. שערי התירוצים לא ננעלו לפניהם... לפנים בישראל היו הקהלות בחרתו רבנים והעשירים חתנים מהוך הישיבות ולבני עניים יודעי תורה היתה תקוה רבה. אבל עתה הלא כל הדלתות נעולות בעדם מפני הסדרים הרעים בקהלות, ובעניים ויאושם הלא יפרקו מעליהם עול תורה ומצות ויחמיאו עוד אחרים, Ch. Kawe.

מכתב אר המערכת.

נקראי לפני דברי הרב הנאבד"ק רישא נ"י אשר קרא תגר ב"המצפה" על אשר נעשה בגביות וחלוקות מעות א"י. גם שמעתי אשר השיב על דבריו מ"ע „מחויקי הדת“. הן אמנם כי לא נכון דרך מה"ע ההוא, אשר ענה על דברי הרב הנאבד"ק רישא, לדבר מרורות נגדו ועזב לשון ערומים, ובזה יטיל גם חשך בתשובתו, כי זה כלל גדול בשני מתוכחים, כאשר ידבר האחר בהצעות שאלותיו בנחת כשאלות חכם,

את הגולים, שיהוו תמיד בקנותם כרמיסים, לדעת את הכרמיסים כשרים הם ולא יסעו ממקום עד שיכתבו אל חברת האניות, לשאול אותה, אם שלמו הסוכנים בעדם בעד כרמיסים.

גורל דפומטיים יהודים. הציר היהודי בדומא הרוסית פרנקל הושם במאסר על דבריו הקשים, שדבר לפני כוחרו הנוצרים אחרי הסגר הדומא, ודציר יאקובזאן הציוני חטא בלכתו לביאליסטק בעת זבח היהודים, דראות עני עמו וירצא בדומא את אשר ראו עיניו ובהתחמץ לבבו פגע בכבוד הצבא הרוסי באמרו. כי הצבא שהיה מוגילב במלחמה הראה נבורות בביאליסטק. על זה שלח אדיו פקיד-צבא רוסי להזמין למלחמת השנים ויאקובזאן מעולם לא נשא כלי נשק והיה נאלץ לברוח והוא נודד בארץ ישראל.

עלייה על יהודים. אשה אחת התאוננה אצל הפוליצאי, כי בנסעה משפאנדאו לכרלין ננבנו להתשעים אלף מארק, שהיו אתה באמתחת עור. היא מטילה חשד על יהודים רוסיים, שנסעו עמה יחד. הפוליצאי הקרה בדבר ותמצא. שהאשה רמאית היא. אמרה, כי השינה את הכסף מאביה אשר בליבן, נדן לחתונתה והנה אין בליבן איש כזח שתארה. את שמה החליפה במקומות שונים, וכאשר נודע הדבר הזה נעלמה האשה ואיננה. הוכרר, שבקשה להעליל על יהודים עשירים שנסעו עמה. עריכת פגרום בווארשא. האפיציריס-בווארשא מסיתים את חילם לשלוח יד ביהודים וכהונם. אנשי הצבא אינם חמימי דעים עמהם. בכל אופן גדול פחד היהודים. סטוליופון עק אדות היהודים. ראש חברת העזרה שד יהודי אשכנז ד"ר פאול נאטאן עמד שנית לפני סטוליופין, ראש הממשלה ברוסיה. סטוליופין אמר כי הוא חושב הרבה על מצב היהודים והוא רוצה להקל מעט את חקי היהודים בטרם תפתח הדומא שנית. ולפני הדומא תובא שאלת היהודים והוא תכריע בדבר בעקרו. אד מטילים ספק גם בהבטחה הזאת. שרי החצר יפרו כל מחשבה לכרלית והם זוממים להקים פגרומים חדשים ובכל הערים יעמלו אוהבי הצר כנלוי להביץ מטבחות ליהודים. בווארשא. בהוטל, בזיטומיר ובערים רבות אחרות נדולה התעמלה ואין הפקידים מוחים בהם. מכל הערים יכרחו היהודים המונים המונים לחוץ לארץ. מכבד פחד הפגרומים אין החיים וההון בטוחים מפני השודדים בצהרים הנכנסים לאיזה יהודי שיהיה ובאקדחים בידיהם הם דורשים כסף והפוליצאי אינה רוצה להושיע. היא אינה קימת לשמור שלום הארץ וחקיה, כי אם רק את שלום התקפים ולא יותר.

איך מדיארים מכירים טובה. בעזרת היהודים ימשלו המדיארים על כל העמים יושבי אונגריא ושופכים רוחם עד כל בשר. ובכל זאת תתנבל עליהם הממשלה המהיארית להרום מעמדם ולגזל פרנסתם. שר פלך טשוק שלח מכתבים חוזרים אל כל הפקידים. דיסד בכך המקומות חברות קנסום למכירת צרכי האכרים והעורונים, בתבנית החברות, שיסדה אנדרה "האנדיא" האנטישמית. בהתלהבות הוא מכטיח עזרתו להפיץ את הרעיון דזה ככל המקומות. החברות האלה גוזלות ככל מקום את המסחר הקטן מיד היהודים.

יתומי רוסיה. ממשלת ארצות הברית באמריקה לא נתנה את שלשים היתומים, שהובאו שמה מרוסיה, לעלות מן האניה. כי לפי החוק כל הגופל למשא על הצבור לא יבא לאמריקה.

הגבלת זכויות הגולים באמריקה. חלפו הימים, שבהם היתה אמריקה מפלט לכל משה-יום, אשר חקי צדק לא עשו הכדל בין אורח וגר. נמוסי אירופה הולכים ומתקבלים גם שם. ממשלת ארצות הברית באמריקה יצרה עתה חוק, כי אין די עוד לגר לגור שם שלש שנים להחשב באורח הארץ. הרוצה להיות אורח באמריקה מכרח לדעת שפת הארץ. בזה הוצאו מאות אלפי יהודים מכלל אזרחים, כי גולים רבים מאחינו, בעלי משפחה שרודים כפרנסתם ואי אפשר להם עוד ללמוד שפת אנגליא וביחוד בשנתם במרכז יהודי, שאין אף צרד בחיים לדעת אנגלית.

שרידי קהירה עתיקה. בעיר ממלכת כילגריא העתיקה טירנובא נגלו בחפירת יסוד לבית נתיבות חדש, בית פברות עתיק של יהודים. בתוך הקברים נמצאו

ראו כוחרים יהודים, בידכם גורל כל אחיכם, כי אין לנו אף בא-כח אחד במועצות הממלכה מגליציה. ודוקא עתה נחוץ לנו שליח צבור נאמן, להנין עלינו בחלוקת מחוזות הבחירה. עיני כל ישראל נשואות אליכם, אל תכנודו בעמכם בעת צרה.

עומד ער נפשו. בכפר דזיקא אצל סעלעמיץ בבוקובינה תבע היהודי ליב עלעפאנט כסף מיד אכר. כאשר לא שלם לו הזמינה לדין ויחכל סרתו עיי ב"ד. לפני מכירת הפרה בפומבי מכר דאכר את הפרה ועל זה ענשו ב"ד כגי ימים מאסר. כאשר יצא האכר ממאסרו בא אל בית היהודי במקל ויך את אשת היהודי מנות רצה. היהודי ירא לנפשו ויקח אקדח ויור על המכה וימיתהו, ויעמד לפני השוטרים ויודיע מעשהו, כי הרג את הבא להרגו. החלה חקירה ודרישה. היהודי לא הושם במאסר.

אסון. בכפר סטאינסקאבינצא. אצל באבניא נעלמה אשה יהודית כבת י"ח שנה. כל עמל המכששים אותה עלה בתהו. אחרי ימים אחדים מצאוה מתה צפה על פני הנהר. ראשה היתה חולה במחלת עפילפסיה.

רמאי עז פנים. זה שנים אחדות פורש איזה רמאי, יונה פרענקעל שמו, רשתו על עיני עמנו בגליציה לחמסם ולהשתמש בצרתם לתאות בצעו. הוא נוסע בתור רבי, נגדי משי הוא לבוש ומשקפי זהב על חטמו ושרשרת זהב על אפודתו וגוזל עניים בלי חמלה כמכרו להם תרופות לחולים במחיר רב. מזיף תעודות וכתבי תודה מחולים שנרפאו על ידו. רבים נזקו על ידו. כבר ישב פעמים אחדות בבית האסורים על זה והוא שב בכל פעם אל עסקו. עסק טוב הוא כפי הנראה לעשות סחורה בפתיות אחרים. כאשר יקראוהו לד"ת אינו רוצה לכתב ועוד הזמין את הרב ראביז בסטרי לב"ד של ענשים על אשר ספר תועבותיו. רפאל גערשטענפעלד.

הבחירה ברוחטין. הבחירה למועצות-הקהל בעירנו. אשר זה שלש שבועות מאז הכרו עדי, היתה לפוקה ולמכשול לשלום העיר ואשר משנה בריב את החסידים עם הציונים. ננמרה לטובת הראשונים, כל הנבחרים המה הקנדידטים, שהוקמו מצדם, ובהם שני ציונים אשר התפטרו מפקודתם מיד אחר הבחירה. האפיות בדבר היא. כי המחלקת לא היתה לשם כבוד, להשיג כסאות במועצות-הקהל. כ"א להנין על השאיפות והמנמות, שיש לבד צד במועצות-הקהל. לו היו האנימציות מיני הצדדים במתינות ובקריית רוח הדרושה, כי עתה, בא הדבר לידי פשרה. כי במקום שמבקשים את האמת ימצא השלום מסכות, וכאמת דתפשו ראשי המפלגות קודם הבחירה באופן נוח לשתיהן, אבל ההתנגדות הקיצונית ששררה בהאנימציה הביאה לידי מדה זו שיקוב הדין את ההר. המנוצחים יאמרו לערוך מחאה.

אחרוני א"י. בהשתדקות חברת "ציון" בכוטשאשט ובהסכמת גדולי רבנינו הרב הגאון מכערזאן ורדב הגאון מפארהייצע שליט"א התאספו בכוטשאשט ביום א' פרשה תצא תרס"ז ככה"נ דר' מאיר שיינער, נד גבאי ומנהלי בתי ננסיות ובתי מדרשות ויחיד סגולה פח וכראשם נשיא הקהל הגביר מר אבוש שטערן וכל אחד חתם את שמו עד כתב. באלה ובשבעה, שלא לקנות ושלא לברך בחג הסוכות עד אחרוני יון רק אחרוני א"י יקנו ועליהם ירכזו לקיים המצוה בתקונה. עת היא שיעשו בן היהודים בכל הערים ורק בזה יתרגלו הסוחרים להביא רק אחרוני א"י.

עלילת דם בכירם. בעיר חוצן בכיהם-הלשינה השפחה הנוצרית מריא קושינא על פועל יהודי, כי כשנחה דבעית אותה בנרקוזה ויפצע בשרה, לקחת דמה לצורך דתי. הקטיגור בחרודים בדק את הנערה ע"י שני רופאים ולא מצא בה כל פצע. ובכל זאת מאמין ההמון לדברי ההבל והתרגזות גדולה שולטת בעיר. פחד נפל על היהודים. הכלים רבים יספרו אנשי המקום והכל מקשיבים ומבקשים תואנות להתנפל על היהודים.

גולי עניים. סוכני חברות אניות בערי הגבול הונו לפני שבועות אחדים מאתים בתי אבות מן הגולים, שמכרו להם כרמיסי מסע ויקחו מהם את הכסף והכרמיסים היו פתקאות פסולות, הגולים באו אל החוף ולא יכלו לנסוע והיו בצרה גדולה. השאנבלאש' הניוירוקי מזוהר

הפירי, נגע הדבר עד לב כל יהודי, אשר זיק היהדות עוד רא עממה בקרבן, והציונים אשר בכל מאמצי בחותיהם התאפקו, לבלתי עשות הפגנה במקום קדוש, החליטי להתאסף גם הם לאספה לאמית, להודיע, כי אינם תמימי דעות עם הדובר הנ"ל. אבל לא בנקל ע"תה לנו להתאסף. מהננדנו נשאו לפי שעה ראש, כד האספה נאסרו בתואנות שונות. בשבוע שעבר אחר שנאספה אספה רבה בהוטל לנדסמן ע"י קריאה ב"ב"יסיים כפי חקק, מצאה לה הדרשות המקומית הוואנה חדשה לפור האספה, ועוד יתרה עשתה, והזמין את סקהילי האספה, את האקדמי מר שפינדל, ואת האדביקט ד"ר פלרמן רדין, והעניש את הראשון למאסר י"ד יום, ואת האחרון לענש כסף מאה בתר. אבל אקגאת סופרים הרבה חכמה, הענש לא החדירם, הם בנינים לקבל ענינים כאלה עור הפעם ואת האמת החת השונם לא יכחידו, ולמרות חפץ הדרשות מצאו עור בנפשם הקראו עוד הפעם לאספה בביהמ"ד בפריזמה לתפלת השכבה להרוגי ביאליסטק. הבית היה כירא מפה לפה, והדובר המצוין מר שפינדל נשא מדבריתיו כשתי שעות רצופות, ובדברים היוצאים מן הלב תאר לפנינו מצב אחינו ברוסיה כפרט ובכל הארצות גם באוסטריא בכלל, ויבוא לידי מסקנא, שהננו נרדפים בכל הארצות בעבוד שהננו בכל מקום המיעוט, ואך הרופה אחת לעמנו, לעבוד ישבם אחד בהרבת הציונות. גם בהפוליטיקה הגליצית נגע כמדה מרובה, אבל לא כל יהודי עירנו מסכימים לערב ציונות בפריזטיקה, כי זה יכול להיות לרועץ לכל היהודים. כידוע אין היהודים חיים באופן נורמלי וחמאים על יהודים ימצאו על כל שעה, מבלי לבקש הרבה, גם זה צדק, אבל האם לנו לחשות ולהת לחיינו למכים ונינו למורטים מבלי להשאיר בקרבנו שום רגש אנושי? מה ישבחנו לעשות נעשה וד' יהיה בעזרנו.

ציוני.

מקרב ומרחוק.

השגעון באמריקה. ההתאמצות היתרה לצבור חן ילחיות בלוקסוס נפרז נרמה באמריקה, שהתברו בשנים האחרונות המשגעים יותר מאשר בכל הארצות. מאתים אלף משגעים היו עצורים בשנת 1904 בבתי המיטענים, מלבד אלה שאינם עצורים שם. השגעון מתרבה בילדי אמריקה יותר באנשים מאשר בנשים, ובקרב הגולים בנישים יותר מאשר בבכרים. כי נשי אמריקה חפשיות הן ונשי הגולים עובדות יותר מאנשיהן.

עוברי הצבור. בלכונ ישנם שני בתי-ספר מיוחדים ליהודים. זה לא ישר בעיני פושעי ישראל, כי ב"ס מיוחדים טענכים את ההתבוללות ועושים את היהודים כעם מיוחד ח"ו. וירבו להשתדל אצל מועצת העור, לעשות את שני בתי-ספר לב"ס כלליים. עתה החליטה מועצת העיר לעשות רצונם. הגולה הזאת דעירה בעם בקרב בעלי הרגש ביהודי לבוב והחברה "זוכרי שבת ומצות" הוציא קול קורא ליהודים לעמד על נפשם.

הבחירה בברודי-ולוטשוב. בערים האלה הוקם לקנדידט למועצת הממלכה ראש הועד הציוני של גליציה המזרחית אדלף שטאנד. כל יהודי הנאמן לעמו באמת בערים האלה, שאינו מביט על מנדט בעל כבוד יחיד, כי אם בעל כח הרשאה לדבר בשם עמו, להנין עליו בכח משרתו, לתבוע עלכוננו ולדרוש משפטנו. כל הרוצה שיהיה לנו ציר בעל כשרון ודברן מצוין אמיץ לב, שלא יחת מפני כל, הוא כודאי יחזה דעתו על הקנדידט הזה, אף אם אינו מודה בציונות. כי ציר ציוני לא בציונותו יבא אל דבר-למנט, כי-אם בתור באיכח העם היהודי ידווש זכויות עמו. ומי זה בקי בצרכי היהודים כמנהל ציוני? מי זה יודע ענות עמו כסופר יהודי, בעורך עתון יהודי? לאחינו בברודי ובולוטשוב יש עתה שעת הכשר, להראות אם יודעים הם את ערכם וערך הכח המדיני הנתן בידם, המה יראונו עתה אם הם מחזיקים את המנדט לתאר כבוד בשביל יחיד, כחפץ צורירינו מחלקי המחוזות בגליציה או אם מחזיקים את המנדט ככח פוליטי, שנתן החוק בידי היהודים להנין על עצמם. והרבה הרבה מאד יש לנו לדרוש ולהתאונן ואת המנדט הזה לא נוכל למסור רק ביד איש נאמן לעמו ויודע מחסורו ונכון לדבר בשם עמו.

תכשיטי זהב וכסף רבים ומצבות בכתב עברי. ביה"ק הזה הוא מזמן קרמון מימי הצארים הבולגרים הראשונים לפני כמה מאות שנה. כדברי ימי הבולגרים נזכרות קהלות יהודיות, אבל אצל היהודים לא נשאר זכר להן.

משרת הרבנות בודוטשוב. נדמה כי אך למותר הוא להרבות עתה דברים להוביח, כי הקהלות צריכות לרבנים אנשי מעשה, אשר לא יסתפקו בהוראת או"ה כבד ובדרשה אחת בשנה בשבת הגדול, כי אם ינהלו בעזר ויוחזקו את היהדות ההולכת ומתרפה מרפיון ידי מנהליה. רב כזה אשר יוכל להרים קהלה חשובה ולגדור כל פרץ ולתקן תקנות טובות לצורך הזמן ולהרבות תורה ויר"ש בדור החדש הוא הרה"ג ר"ד יוסף זעלינער, איש אשכולות, שהכל בו. אשרי הקהלה שתקיימהו לרב לה. הוא יוכל להביא רוח חיים לא רק בקהלה ההיא. כי אם גם בקהלות אחרות בתפשו האיניציאטיבות לכל מעשה טוב ולהיות למפת לרבים. הרב ר"ד זעלינער היה בשבוע שעבר כולוטשוב דרש כביהכ"נ ע"ד התענית, שגזרו רבני רוסיא. דבריו ירדו חררי לב כל שומע כדרכו בכל דרשותיו. בשבת שעברה דרש שנית כביהכ"נ בהלכה ואגדה. שומעיו התפלאו על חכמתו הגדולה ועל גיבו הנעים. כמובן יתגדלו המנאים החיצונים, כי לא הסכימו בר"ד יר"ש. אבל נקוה, שרוב בעה"ב יבינו את ערך הרב הזה ואת הטוב שהוא יכול לעשות בעיר, להחיות את היהדות ולהרריך את הדור הבא בנתיבות התורה באורח מישור.

נקב. משערלעץ כותבים: ימי כעוטי מות היו לנו היום השלישי והרביעי לשבוע זה. אחרי השלכת הבומבא על הפוליצמיסטר, שנקרעו מעליו שתי רגליו והוא מת, בא אל מקום המקרה גרוד צבא רגלי ויחל לירות לאורך הרחוב פיענקאגא ואל הבתים אשר בצדי הרחוב. ברוחב הזאת גרים אך יהודים. במרם הספיקו לסגור החנויות ושערי הבתים, התנפלו אנה"צ אל החנויות והמעונות בפרעות, שארכו שעות אחדות. נהרגו אנשים ונפצעו פצעים קלים או קשים יתר מעשרים איש, וכמובן — יהודים. הרחובות שממו, יושבי העיר התחבאו. ואחרי עבור החרה הראשונה החלו המונים מאחינו לנוס מן העיר, מפחד פוגרום. העיר נעמט התרוקנה מיושביה; אכן הפחד לא התאמת ואחינו החלו לשוכ.

הגמנוזים העברי בקראקא. בעה"ב היהודים בקראקא. היודעים היטב את קלקול החנוך, מתיחסים למוסר המועיל הזה בשמחה רבה וגם עוזרים בכל כחם ומאדם על יד המיסד, לחזקו ולסעדו. רק איזו קנאים, שאינם צריכים לשום חנוך, הולכים ע"פ שטתם הישנה המחכמת, כי כל חדש אסור. הגמנוזיות של הממשלה כשרים מפני שהם ישנים. ולא חשבו עמל מנפשם, להניח מכשולים בדרך המוסר. אך לאשרנו אין משיגים עליהם. למרות העכילות והשקרים, שהם מפיצים. האבות היודעים צער גדול בנים מרבים להבתיכ שם בניהם ואם ירבו התלמידים יתחלקו לשתי מחלקות. חרדים יפים כבר נשכרו.

קנאת תם. האב אל בנו הכוכה: מה אתה כוכה שמעיליך הנער: איך לא אבכה, הירשילי שיונשעם היא קטן ממנו וכבר הוא אומר קדיש ואני לא; בקשת מאת הרבי שילמני קדיש ויגער בי.

משרה הספרות והמדעים.

תולדות אנשי שם בקראקא

משנות המאה השלישית ועד הזמן האחרון

מאת

פ. ה. וועטשטיין.

(המשך מגילון ל"ג)

„אי אפשר כלל“ — לשון מהר"ם יפה בעל הרבנושים, הלמיד הרמ"א — „לדון ולהורות מהתוך הספר ש"ע מפני שהוא כספר החתום בלי שום ידיעת טעם, והקירא כי לא יבין הדיון על ירשו ואמתו“

ולעמתי עונה מהר"ם מלובלין: "הרבנים שהאריכו בעלי דנים במענותיהם וראיותיהם מספריהש"ע והלבושים, אין לי להאריך בהם, כי אין מררכי להעמיד שום יסוד ובנין של פסק דין על ספרים באלו שהם בראשי פרקים ואינם מובנים ורבים נבשלים בדבריהם להתיר את האסור או לזכות את החייב או להיפך בעו"ה" (17) ואלה דברי בעל מגני שלמה: „אין לדיון אלא מה שעניו ראות ויפתח בדורו בשמואל בדורו. ודאי לך אלא שופט שהיה בימיך ורשאי כל אדם לחלוק בראיות ברורות אפילו על דברי הראשונים... אין לנו עסק בנסחרות, ואלמלי ירדנו בענינים באלו בנסחרות בלתי ספק שהיו חלילה כמה גיטין פסולין וכו' ושאל את פי אם רצוני להמתיק לפעמים סוד יחריו, ידע מכת"ב בי אין לי נחת רוח בעולם הזה כי אם להתעסק ולישא וליתן בהלכה ובדברים חדשים המתחדשים בכל יום מחכמים הראשונים גם אחרונים אשר המה חיים עורנה" (18) ו"ל בעל הב"ח: „ורין זה שכתבו ב"י בש"ע הוא עפ"י דברי הר"י גיקיליאוי שכתב כן ע"פ דרכי הקבלה, וכבר אין אנו נוהגים עפ"י הקבלה כל שהיא נגד הדיון" (19). „ונתקיימו דבריו — אומר בעל הוס' יו"ט — אעפ"י שבגמרא לא פרשו בן, הואיל ולענין דינא לא נפקא מיניה ולא מדי, הרשות נתונה לפרש, שאין אני רואה הפרש בין פרוש המשנה לפרוש המקרא, שהרשות נתונה לפרש במקראות כאשר עינינו הרואות חבורי הפירושים שמכיכות הגמרא, אלא שצריך שלא יבריע ויפרש שום דין שיהיא סותר דעה בעלי הגמרא... אין לנו בחיבור שעל הש"ס שום עסק בנסחרות" (20) „ומעלתו שם לבו“ — דבריו בעל דברת הזבח — אל האחרונים ספרי הט"ז והש"ך, ואני לא כן אנבי עמדי, עיקר עסקי ה"ל בש"ס וכפוסקים הראשונים, ועד שאנו מגרמי נרמי באחרונים, אבל בשרא אפתורא דר הבא ביש"ס ובפוסקים הר"ף והרמב"ם והרא"ש, שהם יתר שהכל תלוי בו, כי האחרונים טקלקלים הדעה והזכרון, כי ה"ל כל מה שהעלו על ספריהם על הרוב הרברים הנבונים באי כפי מו"ר ז"ל ומביה מררשינו, ומה שאינו ברור הוא מדעת האחרונים, ומי שהוא בבית „דרשינו אראה לו חבילות מעיות בכל דף, מספריהם, על בן אין עסקי עמהם ת"ל, ודי בזה, ולכן יש למעלה למבור ספריהם ולקנות ד' טורים עם הב"י. (21) „אם בעלי הקבלה“ — כותב בעל מגן אברהם — „אומרים דבר שלא הוזכר בגמרא ובפוסקים, אעפ"י שגזבר בקבלה אין אנו יבולים לבוף לנהוג בן“ (22) „אם כי כל הגאונים הנ"ל נטה לבם גם אחרי חכמת הקבלה, בכ"ז לא נשא את פניה וידברו עליה ככל העולה על דוח חפשיה וזה מפני שדרכיהם היו דרכי מהר"י פולק, דבם של כל בני פולק, דעתם רחבה ומשנתם קב ונקי, ולהם רק התורה לעיניו ורק התלמוד למורה דרך. (23)

(17) שו"ת מהר"ם מלובלין סי' קל"ה

(18) שו"ת פני יהושע ח"ב סי' נ"ב, ע"ח וקיא, ע"י מכוא

לכליכת יופי ח"א, דף ט' ע"א הערה ה'.

(19) שו"ת הבי"ח הישנית סי' פ'.

(20) תוס' יו"ט נזיר פ"ה מ"ה ומעריני יו"ט ברכות פ"א אות י"ב וכחם חמודות סוף פ"ה. כספר ברכת הובח מובא בשם בעל תוס' יו"ט, כי לדעתו היה להמתרנס: „אשר אין לה קצין“ (משליו ו') „דלית לה חצראי, גירסא אחרת במקרא והיינו „אין לה קציר“ בריישו. דבר שלא ערב רב בזמנו את לכבו לשאת אותו על שפתיו.

(21) שו"ת נחלת שבעה סי' נ'.

(22) מגן אברהם סי' ב"ח וע"י תולדות בעל מגן אברהם בהשחר שנה שמינית מרי"ר דושאק.

(23) במאמרי גליון 26 שורה 4 צ"ל: „או בסוף ימי המאה הרביעית“ במקום „או ימי המאה הרביעית“.

ספור יצירת העולם בהסכמה עם הדעה בהשתלשלות-הבריאה והעם הדעה באחדות מחלפת ביקום התבל. מאת דר. שלמה רובין קראקא. בדפוס ר' יוסף פישר.

ראיש שקרא הרבה בספרותנו ובספרות-העמים

היודע מה לרחק ומה לקרב יהיו דרכי הספר הזה לענג רב. עקר כונת ישישנו בספר זה הוא להראות את עמק חכמת תורתנו ובי משה מחוקקנו היה חכם בקי בכל החכמות ובכל הידיעות אשר בעולב, אין דבר נעלם ממנו. וכי דברים רבים בתורה מהאמיים למסקנית החקירות החדשות באופן ההנהגות העירם ובפיויקה. לו נכתב ספר כזה בלשון אחרת יגם לועז בסגנון כה מלבב וכה מושך, כי עתה נמכר אכסם-פלרים ברבבות, אבל עתה שנכתב עברית רעברים מסופקני מאר אם יעשה המרפס עסק טוב, רמדה המחיר הנמוך אשר קצב, כי לאחב"י יש ת"ל ספריה והגונית גדולה ויפה... והם זלים זהב מביכב הלכה לאהם התיאטראות, שמלנגים בעל ישראל ונקרקסאות שר סיסים אמריקנים, כאלו לא היו פה סיסים כרי ארבה לריכ...
פרגוריה בית מ"א תרס"ו.
משה יוסף הרבין.

שבת התאוה.

הכל תלוי במול אפילו הבלי אכרים. שנבללו בימי קדם בשם כשוף. כמה מיני מופתים. נחשו קסמים, ידועים אף היום לאכרים והם מפליאים לפעמים בנפלאותיהם, ואין שם אליהם לב. לפנינו, כשהאמינו הכל בכשוף, היו בעלי נפלאות כאלה רמים ונשיאים בין העם ונרפסם ושנואים מהרנים. כסוף, כאשר חרלו להאמין בנפלאות ולענוש את המכשפים, לא יס' עוד איש לב אל האובות והידעונים, המנחשים והכשפים ויהיו אנוסים להסתפק בקהל מאמינים קטן מן דנכטרים מדעת. מעט מעט החלו חכמות הסתר האלה לשוב לאיתנם. בעלות אוב יצאו מן האשפתות ותלכדנה לחן את היבלי הענג של נסיכים וחכמים ושם חרש קרא להן: „מורלות שר ספיריטיסטים“, ובן העלתה משאל נשיה רפואת חולים ע"י לחש. ברבה ונגיעה, שעד כה רק קררים וצוענים התעסקו בה ועתה רופאים חכמים ככשיה והם מראים נפלאות ובשם הרש „סונסציון“ או „מגנטיזמוס“ הנשירוה. למיני הכשוף האלה נחשב גם „שכט התאוה“ (ווינשעלרוטע). אצל הקדמונים היתה כחשיבות גדולה בזמן האחרון נשאה ביד אכרים נכחדים ועתה עתה שוב לגדוקה ע"י הקיסר ווילהלם השיני בכבודו ובעצמו. שבט התאוה הוא שבט קטן מעין לוח או ערבי נחל. המכשף עושה בו נענועים משונים ומספר את ראשי השבט זה מזה, וכאשר יתנועעו ראשי השבט מעצמם לשוב לאיתנם, יכיר בהם המכשף, אם יש מעין מים או מיני מתכות במקום הזה בכמן הארמה. הנסיד קארולת, שכבר התרגל בכל מיני הספורט והתענגים ובבר היו לו לזוא, לקח לו את הספורט הזה, למד לנחש בשבט התאוה. והקיסר ווילהלם אוהב סנוציות הוא ויזמינהו לצחק לפניו. תחת אשר אנות אנותיו צוו לשרוף אנשים כאלה באש. הנסיד ישעשע את הקיסר ואת אורחיו כלהמיו. הנשים טמנו חפצים שונים והוא מצאם בשבטו. עתה היה הנשוף הזה למלה בפני כל וכל חכמי אירפה אינם מוצאים בו ידיהם ורגליהם. סוד הדבר הוא הכח האינסטינקטי הנטוע בנפש כל אדם לעמד על האמת הנעלמה ונס שתנצנץ בו לפעמים רוח נבואה או חלום, לראות עתידות מראש ואת הצפון בסתר או אפילו בלב אדם אחר. בכל בני אדם מתגלה הדבר הזה רק לעתים רחוקות. אבל אין מעצר לרוח האדם. מי שמתאמץ לחנך את הבה הנעלם הזה הנדרם בנפשו ולשיבללו יוכל להגיע בה למדרגה גדולה, להפליא את הכריות נגלותו תעלמות. ההשתמשות בשבט התאוה היא איפא מרמה, הוא יכול לדעת גם בלי שבט.

חיה שווארץ פנחס פיעלפרייד מאו"שים בחדש אלול קראקא.

מעמקי לבנו מברכים אנחנו בכרכת מו"מ את ידינו ורענו מר פנחס פיעלפרייד להארסו עם מרת חי' שווארץ מקראנוב.

מסררי האותיות בכית הרפום של מר דייטשער. הנני מברך ברבת מו"מ את רעי אהובי ש"ב מר יצחק קלאנסבאלד לחתונתו עם ב"ג מרת רבקה חי' גוטער מקראנוב. רובער מימבערג מסאנדו חרש.

גימנוזיוס-ריאלי בקראקא

ביום 10 ספטמבר יצחא אי"ה בקראקא (גרניענאסע) **הגימנוזיוס הריאלי**

אלפי בני יהודים מבקרים בבה"ם של הממשלה ומחללים שבתות וימים טובים. אבות הילדים האלה מכימים בלב שותה רם בהתנבר בניהם בכל יום יותר מן היהדות האמתית, אבל מרמים, כי מכרחים הם להבטיח לבניהם אחרית טובה ע"י השכלה. ע"י הפצרות האבות הכואבים יפתח פה ביה"ם, למען התמיד את הילדים האלה באמונתנו הקדושה המסורה לנו זוהי התכלית האחרת של עמלנו.

בבית ספרנו יגדלו הנערים ביראת שמים ובדרכי התורה, ילמדו תורה, רש"י, נ"ך, גמרא, ש"ע, שפת-עבר ותולדות היהודים ע"י מורים מומחים לומדים מופלגים ומלבד זה ילמדו כל עניני הלמוד של גימנוזיוס הריאלי ע"י פרופסורים מכה"ם של הממשלה. בסוף כל חצי שנה יקבלו התלמידים אחרי הבחינה העודות, שערבן בערך התעורות בבה"ם של הממשלה. לפנות אל הח"מ עד 7 ספטמבר בקראקא האמעל לאנדרעם **ד"ר מאיר יונג האכד"ק אונג. כראד.**

מעמק לבי אביע ברכת מו"מ לרעי מר מאיר צבי שטיער מוויזניץ לנשואיו עם מרה באבמשע קעז מקומי. דוד פתחיה שטיין.

אביעה ברכת מו"מ לב"ד י"נ מר יעקב העסלער לארוסו עב"ג מרה פינא ליבא פינגרהוט מאולאנוב. חיים טשאפף—ציעשאנוב.

ברנשי אהבה הנני מברך מקורות לבי במו"מ את אחי מר ישראל לארוסו עם מרה יהודית בת הרב הג' מו"ה אברהם מארגעל מלימאנוב. חיים ראנד—יארסלב.

הנני מברך בברכת מו"מ את בן דודי מר אברהם יונה ניימאן להתקשרו בקשר החיתון, עם מרה גיזעלא בת הנביר מו"ה שמעון גילדענער מווראוונא. דוד ניימאן בוטשאמש.

ברנשי אהבה וירידות אביע ברכת מו"מ וס"ט לידידי הנכבר מר אברהם יונה ניימאן ולאבותיו להארסו את בת הנביר מו"ה שמעון גילדענער נ"י מווראוונא. פישל הרוויטץ בוטשאמש.

מר הירש עלענר ורעיתו מברכים ברכת מו"מ את הג' מר מאיר פריימאן לחתונה בנו ליב עם מרה שיינדל לעבער מברניל.

הננו מברכים את הנביר מר מאיר פריימאן לחתונה בנו מר ליב. נפתלי האף ורעיתו.

רחש לבי ברכת מו"מ לעמיתו מר חיים שאול שפרינגער לבאו החת אפריון. אליעזר דרנגר—באכניא

ברנשי גיל וששון אביע ברכת מו"מ לדודי מר צבי כמאטריטש לארוסו עם מרה רחל בת ר' זאב סמאטריטש ממילניצא. חיים סמאטריטש—סומשאווא.

הנני מברך ברכת מו"מ את ידידי מר פינחס אלויד מוויזניץ לארוסו עם מרה ריזל פרענקל מסניאטין דוד פתחיה שטיין—וויזניץ.

ברנשי גיל ואהבה אברך בברכת מו"מ את ידי נפשי מר דוד לויפער לחתונה עם מרה שיינדל גיזענברג מסאנאק יצחק שטאק מחיראו

דבר בעתו.

אחינו היקרים! עת ממכר האחרונים הגיע! וכבר נוכחתם למדי כי האחרונ בשר הראוי לשמו הוא האחרונ הנקי מכל שמץ חשש הרבה ורק על אחרונ בזה ראוי לברך בחג.

וב"כ נוכחתם למדי כי לא כל אחרונ הבא מארץ ישראל מביא טובה להישוב היקר לכלנו.

לזאת הננו מודיעים לכם כי אחרונ בשר השינוי אך ורק אצל אנודתנו פרי עץ הדר (בתעודות הרבנים הגאונים דעה"ק ירושלים ויפו תוב"א שנקבצו ובאו בחוברות „גלעד“ „וקול בהדר“ „מאת הרב הגאון הצדיק המפורסם הר"ר אברהם יצחק הכהן קוק שליט"א אב"ד דאה"ק יפו והמישבות תוב"א הנשלח חנם לבל דורש) ושימו זאת על לבכם אחים יקרים כי רק ע"י אחרוני אנודתנו הצמח ישע וברכה להישוב משאת נפש כל איש יהודי ולא ע"י אחרונים אחרים.

ואם אמר יאמר רכס סוחר אחרונים מי שהוא ובאיה מקום שהוא אם סוחר אחרונים מארץ ישראל או סוחר אחרונים מחוץ כי גם אצלנו נמצא אחרונ בשר או גם מאחרוני אנודתנו דעו כי שקר בפיו כי אנחנו החלמנו ובהסכס הרבנים הגאונים מירושלים ויפו תוב"א לא למכור את אחרוננו לסוחר אחרונים הזרים המורכבים.

ובקשתנו שמוחה מהרבנים הגאונים וראשי הקהלות והאגודות הציונים שבבל אחר ואתר בי יואילו להזמין את אחרונותה יש מאנודתנו. (הזמן האחרון להזמנות היא ר"ח אלול וזמין מקדימין) ואת שמוחה נפרסם בעתונות.

דמי קדימה 30 אחוזים מכפי הדרישה הואילו לשלח ע"ש הבאנק העברי ביפו

The Anglo-Palästina Co. Jaffa

במריעסט הושבנו סוכן איש יקר ונכבד מאד להמציא לקונים ישר ממריעסט לולבים והרסים במספר האחרונים והכל במקח השוה כפי הפריזיון-קוראנט הנשלח חנם לכל דורש.

בכבוד ויקר, חברי אנודת פרי עץ הדר מבעלי גני האחרונים הכשרים בארץ ישראל.

האדרסה להזמנות ומכתבים:

Gesellschaft Pri Ez Hodor Jaffa, Palästina.

האדרסה להגרמות: **Fein Jaffa**

העתת מכתב ע"ד האחרונים של אנודת פרי עץ הדר בארץ ישראל

מהרב הגאון הנפלא הנא ירושלמא בש"ת מוה"ר **יעקב דוד רידביץ שליט"א**, מחבר פירושי היריב"ו על כל הירושלמי, ועור כמה חבורים יקרים, היה רב ואב"ד בק"ק סלוצק ועור כמה עידות ברוסיה והיה גם רב הכולל בעיר שיקאגא, וכעת אורו זורח בעיה"ק **צפת תובכ"א**. ב"ה. עה"ק **צפת תובכ"א**.

כבוד ידי"נ הרב הגאון הצדיק המפורסם חו"ב סוע"ה בש"ת **אברהם יצחא נ"י הוק** (אב"ד בעה"ק יפו והמושבות ת"ו)

בא אלי הקובץ „גלעד“ מאת אנודת פרי עץ הדר בו מנלים הסיד של המורכבים מאחרוני ארץ ישראל, הנני להודיע לכו' ידידי נ"י אשר אנכי ידעתי היטב מהסוד הזה זה רבות בשנים ולא ידעתי מה לעשות. יראתי מאד לגלות הסוד הזה ברבים כדי שלא תשתבח ח"ו מצות אחרונ, כי למי יפנו הלא אחרוני קורפו כבר נאסרו מגדולי ישראל וגם אנכי הייתי מהחתומים, ואנכי נהגתי א"ע תמיד שלקחתי ב' אחרונים מארץ ישראל אחד מהודר, אותו לקחתי ברבים על הנענועים, והשני היה ג"כ מארץ ישראל אך לא תאר ולא הדר לו כנראה שבא מן היער ותמיד קניתיו בעד חצי ר"כ או פחות, ועליו ברבתי בצענא בתוך ביתי עפ"י הירושלמי במס' יומא **משווכח בגופו משווכח במראה משווכח בגופו הורם**, וכעת שראיתי שב"ת נ"י בצדקתו נטל ההשגחה החת ידו נהמלא כל חדריו לבני גילה ושמחה שמחה רוחנית שאין קץ לשמחה הזאת, אשרי לו ואשרי להאגודה שיזכו לזכות את בני ישראל, — אלף ברכות ינחו על ראש צדיק שמזכה את בני במצוה גדולה בזאת. ד' ירחם על עמו ועל ארצו וישלח משיחנו בב"א.

המכרבו והדו"ש **יעקב דוד רידביץ**.

נייעם לעמבערגער טאגבלאט

שעף רעדאקטער: **גרשם באדער**.

ערשיינט זייט 1 יוני 1906.

דאס „נייע לעמבערגער טאגבלאט“ איז אין ערשטער רייע איין אינפארמאטיוו בלאט, דער יוד זאל קענען געוואהר ווערען אלרינג, וואס איז איהם גונע אלס מענטש און אלס יוד, אלס שטאטסביורגער און אלס מיטגליעד פונ'ם יודישען פאלק. דאס „נייע לעמבערגער טאגבלאט“ ברענגט אלע ידיעות פון דער גאנצער וועלט אלע נייעסעס נאכרוסטען פון דער פאליטיק, פון האנדעל און געזעצגעבונג, דאביי טאכט עס א פירוש אויף די אלע ידיעות, איטליבער זאל פערשטעהן. ווי ווייט דאס יודישע לעבען איז פון דעם בעריהרט.

דאס „נייע לעמבערגער טאגבלאט“ שטרעבט, עס זאל ווערען דער אינטע-רעסען-פערטרעטער פון אלע שוואכע און אונטערדריקטע, פון די גרויסע יודישע פאלקס-מאסעס, וואס קענען זיך נישט אליין העלפען און מען מוז זיי פערטרעטען.

דאס „נייע לעמבערגער טאגבלאט“ שטרעבט פאר דער ערציעהונג פון די יודישע מאסעס צום נאציאנאלען בעוואוסטזיין און בעקעמפסט די אסימילאציען אין יעדער פארט. ווי צום שארפטען פרעט עס אויף גענען אלעס פוילע און ריקשעטעדיגע אינ'ם יודישען לעבען, אהנע ריקיכט אין וועלכען לאגער עס געפינט זיך.

דאס „נייע לעמבערגער טאגבלאט“ איז צייטונגסטיש און שטעהט פֿעסט ביים „באוועלעך פראגראם“, לויט ווי עס געפינט זיין אויסדרוק אין די ציוניסטישע קאנגרעסען אין אין די לאקאלע לאנדעס-ארגאניזאציען.

דאס „נייע לעמבערגער טאגבלאט“ האלט זיך אויף א בעסערער מדרגה אין ליטעראטור אין קונסט. מיט אלע כחות שטרעבט עס, צו בעאיינפלוסען דאס קולטורעלע לעבען פון אינזירע יודען, ווייך גייסטיגע ענטוויקלונג צו פֿערדערן און ווייך געשמאק צו פֿערפֿייערן.

אבאנעמענטס-בעדינגונגען: האלבערהייט 7 קר. פֿיערטעלעיהייט 3.50 קר.

(מאנאטליכעס אבאנעמענט ווערד נישט אנגענומען).

אדרעסע פֿין דער רעדאקציע:

Gustav Bader, Lemberg, Słoneczna 27.

אָדער:

Redakcja „Nowego Dziennika Lwowskiego“ we Lwowie.

פראַבענומען גראַטיס און פֿראַקאָ.

ז. ב. זייט 1 אויגוסט ערשיינט דאס בראַט אילוסטראַט, יעדען טאג מיט א בילד.

HOTEL LONDRES

Krakau, Stradom. Inhaber Salomon Wasserlauf.

הערפֿאַרראַגענדעם בעליעבעסטעס האַטעל דער יודישען קויפֿמאָנסוועלם, איז צענטרום דער שטאָרט, שעהנע צימער, גוטע קיכע, שטרענגס כשר פֿיר זאַממערסעזאָן שעהנען גארטען איינגעריכטעט. פֿיר פֿרעמדע געסטע, וועלכע ערצטע ברויכען בעסטענס געאיינגעט.

עמפֿאָהלען צו בילליגסטען פֿרייען.

בעל תפלה.

החפצים בחזן טוב ת"ח ורגיל לימים נוראים כלי משוררים יפנו אלי. למסה לא אסע.

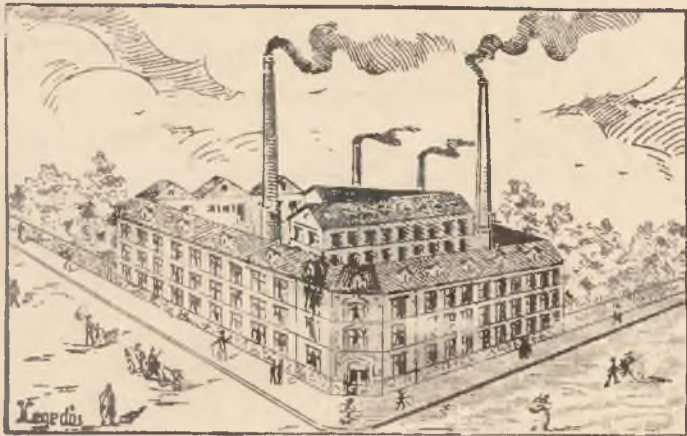
M. I. Heilmann Podgórze.

פֿערראַנגען זיא אויספֿיהרליכען פֿריי-קוראנט איבער

אתרונים לולבים והדסים

פֿאן דער אַגעמיין בעקאַנטען סאלידען אונד בילליגסטען פירמא

Hermann Rath Triest.

לתועלת רבים.

רבים מהן קוראינו שאלונו על ארות השאקאלאדע מפבריקאות שונות, שיצא עריה קול, שיש בה חשש שומן של חזיר או של נבלה ומיפה. ואחרי שאין ביד הסוחרים בתבי הבשרים על שאקאלאדע, חוששים קצת מן החרדים מפני מאבלות אסורים להשתמש בשאקאלאדע ויגורו לגמרי. השיארים בקשו מאתנו להמציא להם איזו פבריקה, המוציאה שאקאלאדע, שאין בה שום חשש אסור, כלומר, העשויה בלי שום תערובות שומן מן החי. על בן מרחנו לעשות חפצם, בקשנו וגם מצאנו. שלחנו חבילות שאקאלאדע מן הפבריקה של

Dr. JOHANN RUCKER & Co.

(Commandit-Gesellschaft)

Chocolade-, Candifen-, Biscuits- u. Obstconserven-Fabrik
LEMBERG.

הסירנו את הפירמא מעליה, למען לא ינדע מאין היא, שלחנו אותה אל האינסטיטוטות של הממשלה בלבוב ובבודפשט לבדיקה המאכרים בדרך חימי ושניהם מעידים פה אחד, כי בשאקאלאדע מהפבריקה הזאת אין שום תערובת שומן מן החי ולא כל חמר אחר הניתן מקום לספק, מלבד חמר הקאקאי והשומן הטבעי שלו עם הנפה. הפבריקה הזאת נכונה לשלם עשרים אלף בתר לאיש, אשר ימציא בשאקאלאדע שלה איזה שמץ שומן אחר, או דבר אסור אחר אף משהו והיא נותנת לנו ולכל אדם אחר רשות, לשוב לבדוק את הסחורה בדרך חימי בכל עת ובכל שעה. עדות האינסטיטוט האלה, הנרפסה בזה ככתבה ובלשונה, נאמנה בלי כל ספק בקפילא וכמסיה לפי המו והרוצים לשמש בשאקאלאדע כשרה, שאין עליה שום חשש אסור, נובל ליעצם, לקנות רק את השאקאלאדע מהפבריקה הזאת של

Dr. Johann Rucker & Co.

וגם בלא זה נכון כי יבכרו אנשי נליציה את הפבריקה הזאת על פני כל הפבריקאות של חוץ לארץ, כי למה נוציא את הבספ מארצנו העניה לאיצות עשירות, בעוד שיש פבריקה בגליציה, שאינה נופלת במוב סחורתה מפבריקאות בחוץ לארץ. עת לנו לעזוב את המשפט הקדום, לבכר המיר סחורנו חוץ, אף שסחירה כזאת ממש נעשה בארצנו.

מוציא לאור את המצפה.

תעודות האינסטיטוט של הממשלה לבדיקה מאכלים בדרך חימי.

Instytut chemiczny c. k. Uniwersytetu lwowskiego.

L. 437.

Lwów, dnia 4 stycznia 1906 r.

Nadesłane przez administrację „Hamipe“ w Krakowie czekolada, została poddana ścisłemu badaniu chemicznemu, z którego się okazuje, iż czekolada ta zawiera tylko kakao, cukier i tłuszcz roślinny. — Jakiegokolwiek bądź tłuszczu pochodzenia zwierzęcego nie zawiera wcale.

Dyrekcya Instytutu chemicznego
c. k. Uniwersytetu lwowskiego.

Országos magy. kir. chemiai Intézet és központi
vegykísérleti állomás Budapest, II., Oszlop-utc.

Z. 1804.

Budapest, am 7. Dezember 1905.

Die Untersuchung der eingesandten Chocolate ergab, dass dieselbe nur reines Pflanzenfett, also kein animalisches Fett enthält.

Die Direction.

Nicht lesen

allein, sondern probieren muss man die altbewährte medizinische Steckpferd Lilienmilchseife von BERGMANN & Co. Dresden und Tetschen a/E. vormals Bergmann's Liffenmilchseife (Marke 2 Bergmänner) um einen von Sommersprossen freien und weissen Teint, sowie eine zarte Gesichtsfarbe zu erlangen Vorrätig à Stück 80 Heller in den meisten Apotheken, Droguerien Parfümerien und Friseur-geschäften.

מורה אומן

אשר לו יד ושם וידיעה רחבה בשפת עבר ואשכנז, ואשר יצא לו שם בין מחברי ספרי מליצה, ואשר בהו בתור מורה ראשי בבתי הספר, מבקש משרה, תהי בבתי יחידים או בבית ספר, להיות מנהל או מחנך, בשתי השפות בדקדוקיה ופרשניה, ויש גם בידו תעודות אחרות מגדולי ישראל. האדרעסא אל „המצפה“ בקראקא.

Wyd.: Naffali Hof.
S. M. Lazer.

Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer
Drukarnia S. L. Deutschera w Podgórzu

רוסישער טהע

פאן קראנען 4 ביי 10 פער ק"ג לאזע
און געפאקט. פיר צופריערענהייט ווייד
גאראנטירט. ביי

L. Apermann, Brody.

יצא ראוי

בינתים

ספור מאת א. נ. גנסין

ביד הסופר הצעיר והמפירסם מר גנסין, עלתה להאר ב„בינתים“ ברב בשרון ובהבחנה פסיכולוגית דקה את הריקניות שבחיי הצעירים בכרכים.

מחיר הספר עם המשכוח 40 הדר.

לפנות אל:

Zwi Scharfstein, Przemyslany (Galizien).

לכל אלה שפנו אלי במכתביהם ודורשים ממני את מחברתי „קסטרם“ (רשימות ופרצופים הוצאות נרשם באדר) שיצאה זה מקרוב לאור, אוריע בזה, כי מחברתי זאת נמצאת להמכר רק אצל המו"ל ואליו יפני כתבתו:

Gustaw Bader, Lwów. Słoneczna 27.

ישראל ברוסטינגער,

לבוב סיקסטופא 13.

Holzrouleaux und Jalousien

besten Qualität in allen Preislagen
und schönster Musterauswahl
empfiehlt billigst die

Holzrouleaux und Jalousienfabrik
von Anton Tschander jun.
Brannau (Böhmen).

Agenten gesucht.

תורה עם דרך ארץ

מאק לנביע צית ספר בכל הסוגות, אשר
צו ירכשו להם בני יודים תורה ומשך
יהודי גמור צימד עם מדעי צה"ס הכלליים
— אשרי הליטו, טיזכל לשלוח את צנו אל

הגמנויים העברי

אשר צאונגלרעס צרלד תחת הסגנת הרב
הגאון ר"ר מנחם יונג. סס ילמדו התלמידים
כל עניני הלמוד של גמנויים וגם תורה,
פ"ך, דקדוק, פ"ס ומשפטים, ומכחו צדך
התורה ופ"ס. תלמידים מנגליץ ילמדו פה
גם פולנית ועליהם להחמק צמתלקת הסכנה
פה צשפת אשכנז. ומחל הלמוד, סמעון
ומחזות כשרים ומחמשים כחל למדש ולמעלה.
יתר הפרטים מודיע:

Rabbiner Dr. M. Jung
Ung.-Brod (Mähren).

ספור יצירת העולם

בחסכמת עם הדעה בהשתדשיות הברואה
(Evolutionismus) ועם הדעה באחרות
מוחלמת ביקום ההבל (Monismus)

מאת ד"ר שלמה רובין

יצא זה עתה לאור בצורה נהדרת מאד.
כל חובבי ספרי החכם הישיש יודו בעד
הספר הנהדר הזה.

מחירו בתר אחד.

להשיגו אצל הספרים וחמו"ל:

Josef Fischer, Buchdruckerei, Krakau,
Grodgasse 62.

aller Länder
erwirkt
PATENTE
Dr. FRITZ FUGIS
beedeter Patentanwalt.
Mitarbeiter: **INGENIEUR**
A. HAMBURGER
Telephon 2460
Wien, VII. Siebensterngasse 1.

אדרעסען

פון דייטשלאנד און עסטרייך-אונגארן
ליפערע פיר יעדען בראנזש צו ביליגסמען
פרייווען. פיר צופריערענהייט גאראנטירט.

L. Apermann Brody.

קורזים עבריים בקראקא.

בקורזים העבריים, אשר בחברה
„ציון“ בקראקא מתקברים נערים ונערות
להביאם לידי שלמות בירצת תורה
נביאים וכתובים, שפת עבר ודקדוק
ובקריאה, כתיבה ודבור. מחיר הלמוד
ממוצע, זמן הלמוד אחר הצורים.
התלמידים לקורים וגם ללקחים
פרטים מקבל מנהל הקורזים מר שבת
וואלף-אייסן בביתו ברחוב

Miodowa 9.